

Voorjaarsnota

2022

Colofon

Voorjaarsnota 2022
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Vormgeving:
Tom Overgaauw (HDSR)

Fotografie:
Archief HDSR

Dit is een uitgave van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden
(HDSR).

25 mei 2022, versie 7

Inhoud

Woord vooraf	4
01. Inleiding	5
02. De programma's en strategische lijnen	7
03. Doorwerking eerdere besluitvorming, ontwikkelingen van buiten en herschikking van middelen	18
04. Meerjarige doorkijk investeringen	24
05. Financiële uitgangspunten	26
 Bijlagen	 30
01. Meerjarig kader investeringen	31
02. Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2022	32
03. Uitkomsten scenario's belastingopbrengsten	34

Woord vooraf

De basis van deze voorjaarsnota wordt gevormd door het waterbeheerprogramma (WBP) 2022 – 2027: stroomopwaarts. Hierin staan de koers en ambities van ons waterschap. In deze voorjaarsnota geven we nadere uitwerking hieraan voor de komende jaren. Voor een flink aantal onderwerpen geldt dat we voortbouwen op eerder ingezette lijnen van het WBP en de voorjaarsnota van afgelopen jaar, en op de al behaalde resultaten.

Opgaven: klimaatverandering en maatschappelijke opgaven

De wereld om ons heen verandert. De snelheid van klimaatverandering is ongeëvenaard en de gevolgen zijn nu al zichtbaar. De urgentie voor maatregelen wordt onderstreept door het recente IPCC-rapport over de effecten van klimaatverandering en de mogelijkheden voor aanpassingen. Ook de recente overstromingen in Australië en het weersysteem dat vorig jaar in Limburg voorkwam, zijn hier voorbeelden van. Om dit tegen te gaan is een energietransitie gaande en moeten we een omslag maken naar een klimaatbestendige inrichting. Verder wordt de landbouw steeds duurzamer met minder stikstof-uitstoot en is er een grote woningbouwopgave. Deze vier hoofdopgaven samen leveren een grote druk op de fysieke ruimte op en vragen om goede plannen met multifunctioneel ruimtegebruik. Gelet op deze vier opgaven is de vraag waar we als waterschap de meeste impact kunnen leveren. Daarbij is het belangrijk te

beseffen dat we niet alles kunnen doen en dat we onze eigen opgaven bewaken.

Stroomopwaarts: water een meer sturende rol bij de start van ruimtelijke ontwikkelingen.

Wij zien het aanpassen van het land- en watergebruik vanwege klimaatverandering en herstel van een goede waterbalans als een grote maatschappelijke uitdaging, waar onze lange termijnblik en specifieke waterexpertise zeer gewenst is. Daarom gaan we 'stroomopwaarts'! Wij agenderen water bij de start van ruimtelijke processen, zoals we recent hebben gedaan bij de door gemeente Utrecht gepubliceerde ontwerpstudie voor Rijnenburg.

Economische en sociale impact door oorlog Oekraïne

Tegelijk weten we dat de coronapandemie en de recente oorlog in Oekraïne grote sociale- en economische gevolgen hebben. Het is nog onduidelijk wat de economische impact van de oorlog gaat betekenen voor de keuzes die het waterschap in de komende tijd moet maken.

Andere ontwikkelingen zijn de toenemende digitalisering en minder vertrouwen in de overheid en wetenschap. Er is een sterke overheid nodig, die in verbinding staat met zijn omgeving, om daarop in te spelen. Dit vraagt onder andere transparante besluitvorming, inclusief duidelijke kaders voor participatie.

Deze voorjaarsnota kende een uitgebreid voorbereidingstraject. Met deze voorjaarsnota leveren we een belangrijke bouwsteen voor het opstellen van de begroting voor 2023.

Het college van dijkgraaf, hoogheemraden, en secretaris-directeur van HDSR.

01. Inleiding

1.1 Wat staat er in deze voorjaarsnota?

In de voorjaarsnota kijken we vooruit naar toekomstig werk van het waterschap. Dit doen we voor ten minste de komende vier jaren. De planning en de uitwerking van de financiële consequenties voor het eerste jaar staan in meer detail in de begroting. Beide documenten zijn gebaseerd op het ingezette beleid en al behaalde resultaten. De ambities komen ook terug in eerdere voorjaarsnota's en ons nieuwe waterbeheerprogramma 'stroomopwaarts', dat het bestuur eind 2021 heeft vastgesteld.

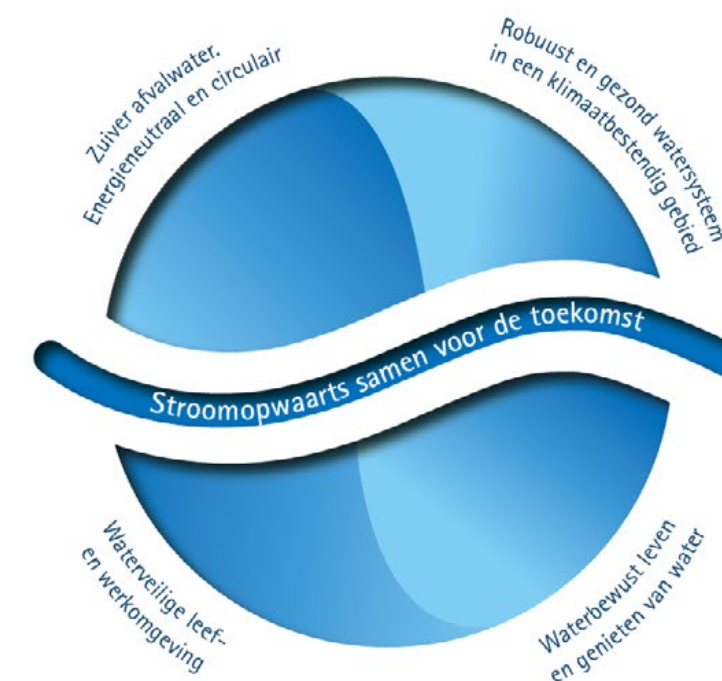
1.2 In positie: water in de maatschappij

De omgeving waar we ons in de afgelopen decennia op hebben ingericht, verandert in een hoog tempo. Niet alleen het klimaat verandert. Er is ook beweging in de ruimtelijke ordening. Dat wordt onderstreept door het nieuwe regeerakkoord van ons kabinet, de energiebronnen, de manier waarop naar de overheid wordt gekeken, de wijze van samenwerking, de digitalisering. Allemaal van betekenis voor het werk van het waterschap.

Het watersysteem en de waterzuivering vormen een belangrijke basis voor een veilige, gezonde en prettige woon- en werkomgeving. Integrale ontwikkeling vanuit een gezamenlijk beeld van de overheden en andere ontwikkelende partijen, vormen het fundament onder de inrichting van de leefomgeving. Maatschappelijke opgaven zijn niet meer

sectoraal op te lossen en gaan over overheids grenzen heen. Het waterschap wil hieraan werken vanuit het besef van gezamenlijke verantwoordelijkheid en met het algemeen belang voorop. Onze positie en houding in overheidsland is daarmee aan het verschuiven. Voorheen waren we een uitvoerende overheid. Nu groeien we naar een waterschap dat vroeg in het proces ('stroomopwaarts') meedenkt en richting geeft vanuit onze eigen kennis en ervaring. Dit past ook in de lijn van het nieuwe regeerakkoord, waarin water en bodem sturend zijn in de ruimtelijke ordening. Dat geldt zowel voor het maken van locatiekeuzes als voor de ruimtelijke inrichting van een gebied als die locatiekeuze eenmaal is gemaakt. Ook wij hebben niet alle antwoorden op vragen hoe dat moet, maar we ontwikkelen dit graag 'stroomopwaarts' en samen met onze partners. Met 'stroomopwaarts' bedoelen we het samen vooruit kijken naar hoe de (water)opgaven zich ontwikkelen én hoe we die vandaag, morgen en op de lange termijn de goede kant op kunnen sturen. Stroomopwaarts betekent voor ons ook dat water meer sturend moet zijn bij de inrichting van onze schaarse ruimte, zodat het gebied kan worden voorbereid op de toekomst. We zoeken vroegtijdig het gesprek en de samenwerking op en agenderen 'water' bij de start van ruimtelijke processen. Dit doen we gebiedsgericht en integraal, voor een robuust watersysteem én voor een goede waterkwaliteit. We willen 'samen met' bepalen wat onze opgaven zijn en hoe we daaraan kunnen (samen)werken.

Om goed in deze positie te komen en te blijven is het nodig te investeren in onze relaties en onze kennis en vaardigheden te verbreden en verdiepen.

Figuur 1: De figuur toont de koers en onze inhoudelijke thema's. De golf staat voor 'stroomopwaarts', oftewel voorbereiden op de toekomst en proactieve samenwerking vanaf het begin van het proces. De blauwe bol verbeeldt onze extra inzet op zuiver afvalwater en duurzaamheid (kringlopen, de aarde). Voor de drie inhoudelijke thema's in dit waterbeheerprogramma is het eindbeeld opgenomen: de stip op de horizon. En tot slot is er de (water)balans, die staat voor het vierde thema: waterbewust leven én genieten van water

1.3 Hoe verhoudt zich dit tot de strategische lijnen?

Om overzicht en regie te houden op de ontwikkelingen en de bijbehorende dilemma's en keuzes, werken we met een strategische agenda met tien relevante thema's voor het waterschap. Dit zijn thema's die bepalend zijn voor de ontwikkeling van het waterschap, voor het water- en zuiveringsbeheer in ons gebied en andere belangrijke maatschappelijke vraagstukken waarvoor het waterschap van toegevoegde waarde is of kan zijn. Binnen deze thema's zorgen we voor coördinatie, sturing en onderlinge afstemming. Langs deze strategische agenda kijken we langjarig vooruit. Het afgelopen jaar is de nadruk gelegd op de 'integratie' tussen de thema's: waar zijn slimme combinaties in maatregelen te maken die helpen onze doelen te behalen en waar zijn mogelijke synergievoordelen te benutten? Het totaal van deze opgaven moet passen binnen de financiële kaders. Voorwaarden zijn meerjarige kostendekkende tarieven en gelijkmatige tariefontwikkeling.

In de voorjaarsnota van 2021 gingen we door op de toen ingeslagen weg om de tijd te kunnen nemen om na te denken over een herpositionering om onze opgaven te verbinden met de ruimtelijke opgaven vanuit de maatschappij, en om de tien strategische lijnen integraal te kunnen afwegen. Dat betekent niet dat het werk stopte: in ons bestuursverslag 2021 kijken we terug op wat we in 2021 hebben bereikt. In de voorbereiding op het nieuwe WBP en deze voorjaarsnota zijn vanaf het najaar van 2020 voor de tien strategische lijnen bestuurlijke thema-avonden georganiseerd, waarin de bestuurlijke ambitie voortbouwend op wat we al doen per thema is opgehaald. Daarnaast hebben we ter inspiratie in een aantal bestuurlijke werkbezoeken met externe partners gesproken over gezamenlijke ambities en uitdagingen. Ook onze waterraad, met jongeren tussen de 18 en 25 jaar, heeft meegedacht. In ons waterbeheerprogramma 2022 – 2027, dat eind 2021 door het bestuur is vastgesteld, staan onze ambities verwoord. In deze voorjaarsnota is de besluitvorming terug te zien. De bestuurlijke ambities zijn per thema verwerkt in een integrale en afgewogen meerjarenprogrammering.

1.4 Leeswijzer

In het hoofdstuk 'De programma's en strategische lijnen' nemen we u per lijn mee in de bestuurlijke vraagstukken en geven we een indicatie van de gevraagde middelen ten opzichte van de begroting van 2022. De genoemde bedragen voor de jaren na 2023 zijn inclusief de in eerdere voorjaarsnota's en meerjarenramingen genoemde bedragen voor intensivering van deze lijnen en geven dus samen een totaalbeeld.

Concreet zijn in deze voorjaarsnota de financiële consequenties van staand beleid en ontwikkelingen van buiten – vaak met een verplichtend karakter – verwerkt. Deze lichten we kort toe in het hoofdstuk 'Doorwerking eerdere besluitvorming, invloeden van buiten en herschikking van middelen'. Daarbij is er ook een paragraaf over 'Overige ontwikkelingen': waarbij we andere ontwikkelingen bespreken en wat er aanvullend nodig is in de organisatie om goed aan de slag te kunnen met de ambities uit de strategische lijnen.

In het hoofdstuk 'Langjarige doorkijk investeringen' kijken we tien jaar vooruit in de investeringsagenda van ons waterschap. In het hoofdstuk 'Financiële uitgangspunten' lichten we toe welk proces voorzien is voor de Voorjaarsnota 2022 en maken we inzichtelijk wat de voorstellen in deze voorjaarsnota betekenen voor het kostenniveau van de watersysteemheffing en waterzuiveringsheffing.

02. De programma's en strategische lijnen

In deze voorjaarsnota werken we met tien strategische lijnen, die we clusteren in drie programma's; waterzuivering, watersysteem en bestuur & organisatie. In dit hoofdstuk geven we per lijn een korte omschrijving van de inhoud, wat voor ontwikkelingen er zijn en hoe die voortbouwen op dat wat wij al doen, en wat deze betekenen in het licht van de voorjaarsnota van 2022. De mate van concreetheid verschilt per strategisch onderwerp. Voor een aantal onderwerpen zijn we al verder in het proces om samen met het bestuur de ambities concreet te maken, voor andere onderwerpen is meer tijd nodig, bijvoorbeeld omdat we nog tijd nodig hebben voor uitbreiding van onze kennis, visievorming, of om partners mee te nemen in het proces.

2.1 Waterzuivering

ZUIVERe ontwikkelingen

Binnen de afdeling Zuiver zorgen we dagelijks voor gezuiverd afvalwater dat minimaal voldoet aan de gestelde kwaliteitseisen. Zuiver kenmerkt zich door een bedrijfsmatige aanpak en een proces dat we goed in de vingers hebben. Er zijn echter ontwikkelingen, 'ZUIVERe ontwikkelingen', die nieuwe eisen stellen aan het proces en de wijze van zuiveren. Dit zijn bijvoorbeeld duurzaamheid, aandacht voor nieuwe stoffen en afvalwater als grondstof. De verwachting is dat de eisen aan de kwaliteit van het effluent in de toekomst strenger worden. Ook zijn er ontwikkelingen in de verwerkingstechnieken en de afzetmarkt voor zuiveringsslib. Daarom is vorig jaar gewerkt aan een slibstrategie in combinatie met een overkoepelende zuiveringsvisie*, die in maart 2022 door het algemeen bestuur is vastgesteld. In de zuiveringsvisie hebben we de belangrijkste trends en ontwikkelingen geschetst en onze visie en ambities voor het zuiveren van afvalwater in 2050 vastgelegd. De visie luidt:

'samen meer waarde halen uit de waterketen'. Dit betekent in het kort dat we gezuiverd water zoveel mogelijk nuttig inzetten op de plaatsen waar daar behoefte aan is (o.a. bedrijven, droogtebestrijding, oppervlaktewater). Dat we grondstoffen uit afvalwater halen en omzetten in bijvoorbeeld cellulose. Dat we het hele zuiveringsproces energieneutraal en circulair maken en dat we flexibele zuiveringsinstallaties bouwen, die kunnen inspelen op veranderingen. Op die manier speelt het zuiveren van afvalwater een steeds grotere rol bij het duurzaam inrichten van de leefomgeving en het tegengaan van en inspelen op klimaatverandering. Zo wordt de afvalwaterketen flexibel en beter op de toekomst voorbereid. Daarnaast is de herinrichting van het terrein van de oude rwzi Utrecht een belangrijk aandachtspunt. Dit biedt kansen en mogelijkheden voor onze energie-ambities. Ook ligt de vraag voor wat te doen bij rwzi Zeist, waar groot onderhoud/renovatie nodig is.

*Zuiveringsvisie 2050 'Samen halen we meer waarde uit de waterketen'

Het klimaat wordt grilliger. Er zijn meer periodes van droogte, hitte en wateroverlast. De waterkwaliteit staat onder druk. De komende decennia zal de bevolking in ons beheergebied naar verwachting met 30% groeien. Daarnaast vinden zowel het waterschap als onze omgevingspartners dat onze leefomgeving duurzamer ingericht moet worden. Dit heeft ook een effect op hoe we omgaan met ons afvalwater en de verwerking daarvan in de toekomst. Hoe kunnen we het zuiveren van afvalwater zo inrichten dat dit past in een duurzame leefomgeving? Dat is de centrale vraag die we ons als waterschap gesteld hebben bij het opstellen van de nieuwe zuiveringsvisie. Samengevat willen we met deze visie: 'Samen halen we méér waarde uit de waterketen'

De ambities voor 2050 zijn:

We werken actief met de omgevingspartners samen om meer waarde uit de waterketen te halen. Hierbij onderscheiden we drie inhoudelijke sporen:

1. De ambitie is om al het water uit de keten samen nuttig in te zetten. De waterketen levert water op maat: gezuiverd afvalwater krijgt een nuttige bestemming. We verlaten daarmee het spoor van lozen en afvoeren en zoeken de meerwaarde van het zoete water. Voor de waterkwaliteit betekent dit dat die aansluit bij het gebruik. Dat kan voor vele toepassingen, maar minimaal voor de (water)natuur. Het water is schoon en draagt bij aan een betere kwaliteit
2. De ambitie is om samen alle waarde uit de waterketen te benutten. De waterketen is circulair en klimaatpositief: we brengen bijvoorbeeld in beeld wat de warmtevraag binnen ons gebied is en wat de mogelijkheden zijn om warmte uit (gezuiverd) afvalwater te halen. Voor het terugwinnen van energie uit zuiveringsslib wordt gekeken naar de realisatie van een centrale slibvergistingsinstallatie.
3. De ambitie is om samen met onze omgevingspartners de infrastructuur 100% adaptief te maken. De waterketeninfrastructuur is adaptief: er komen veel ontwikkelingen op de waterketen af, zoals bevolkingsgroei, druk op de beschikbare ruimte en duurzaamheidsdoelstellingen. Dat vraagt om een andere manier van ontwerpen en bouwen, maar ook om pro-actief met de omgeving in te spelen op deze ontwikkelingen. We zetten meer in op de mogelijkheden van modulaire bouw van rwzi's en de voordelen die digitalisering ons biedt.

Medicijnresten en nieuwe stoffen

We vinden steeds meer microverontreinigingen in het oppervlaktewater. Een belangrijk aandeel hierin vormen de medicijnresten. Deze komen voor het overgrote deel via het effluent van onze rwzi's in het oppervlaktewater terecht. Het aanvullend verwijderen van deze stoffen bij de rwzi's is een belangrijke maatregel om de belasting op het oppervlaktewater te verminderen.

Met een nazuivering voor al het effluent op rwzi Houten hebben we als waterschap een eerste stap gezet om te leren hoe we medicijnresten effectief en efficiënt uit het effluent kunnen verwijderen. Deze nazuivering wordt in 2022 gerealiseerd. Een voorstel is om daarna, met een planning van één rwzi per twee jaar, de rwzi's van Woerden, Nieuwegein, Utrecht en Zeist aan te pakken. In Houten willen we ook extra inzetten op water-bewust-zijn om zodoende bij de bron te voorkomen dat medicijnresten in het water terecht komen. Daarom gaan we o.a. een presentatieruimte op de rwzi Houten realiseren.

De financiële kant van deze ambitie is ten opzichte van vorige ramingen nauwkeuriger en realistischer in beeld gebracht en doorvertaald naar de komende tien jaar. Het is een grote financiële opgave die, om realiseerbaar te zijn, gespreid is in de tijd. Hierbij maken we gebruik van de Rijksbijdrage. De voorwaarden van die Rijksbijdrage bepalen mede de planning. De benodigde extra inzet van personele capaciteit leidt tot een verhoging van de personeelsbegroting met € 100.000 in 2022 oplopend tot € 220.000 in 2025.

Slibverwerking

De stip op de horizon voor 2040 in de verwerking van ons zuiveringsslib is dat we daar zoveel mogelijk energie en grondstoffen uit halen. Het ultieme doel is dat zuiveringsslib geen afvalstof meer is, maar de route daarheen heeft tijd nodig. In het kader van de slibstrategie/zuiveringsvisie is er een marktverkenning uitgevoerd om te kijken hoe we het beste met de verschillende marktpartijen deze slibstrategie kunnen realiseren. De vraag is bijvoorbeeld welke meerwaarde een aandeelhouderschap bij een slibeindverwerker HDSR biedt. En wat dit betekent voor de continuïteit en zekerheid, maar ook voor flexibiliteit om onze energie- en grondstoffenambitie te realiseren. De keuze om aandeelhouder van een slibeindverwerker te worden, leggen we na zomer 2022 aan het AB voor.

Tegelijkertijd verkennen we nu de mogelijkheden om in 2030 naast rwzi Nieuwegein een 'energielandschap', genaamd de EnergieHub Klaphek, te realiseren. In het Klaphek kunnen we naast zuiveringsslib ook biomassa vergisten en kunnen we ook andere vormen van energieopwekking toepassen. We schatten nu in dat we de slibstrategie globaal door kunnen vertalen naar een kostenstijging van de slibverwerking van 25%. Dit komt vooral omdat HDSR op dit moment nog erg voordelige contracten heeft. Daarnaast vraagt energie- en grondstoffenterugwinning om duurdere technieken. In de komende jaren zal, met het aflopen van de huidige slibverwerkingscontracten, helder worden hoe deze kostenontwikkeling er werkelijk uitziet. Daarnaast begroten we nu extra capaciteit voor de ontwikkeling van nieuwe technieken en voor strategische communicatie.

Herinrichting oude rwzi-terrein Utrecht

De sloop van de oude rwzi Utrecht is gestart en is naar verwachting in de zomer van 2022 klaar. Dan kunnen we met de herinrichting beginnen. Het terrein moet beschikbaar blijven voor een nieuwe rwzi over 30-40 jaar. Daarom moet deze herinrichting van tijdelijke aard zijn. We onderzoeken nu de mogelijkheid om op dit terrein zonnepanelen neer te leggen in combinatie met een ecologische inrichting en groene zone rondom het terrein. Naast onze eigen energie-ambities vinden we ook de participatie van de buurtbewoners bij deze inrichtingsvorm belangrijk. Over deze herinrichting zullen we het algemeen bestuur nog nader informeren met als doel besluitvorming in 2022.

Renovatie rwzi Zeist

Rwzi Zeist is op dit moment de enige zuivering van ons waterschap die onvoldoende in staat is om structureel aan de effluenteisen te voldoen. Dat staat het halen van onze doelen voor Gezond water in de weg. De oorzaak is de beperkte ontwerpcapaciteit van deze installatie. Uitbreiding van de capaciteit vraagt civieltechnische ingrepen. Het is echter de vraag of een civieltechnische uitbreiding leidt tot een voldoende robuust zuiveringsproces: eigenlijk plakken we hiermee een pleister. Het alternatief is nieuwbouw, waarbij het de vraag is of nieuwbouw op de huidige locatie optimaal is. De rwzi Zeist is omsloten door een woonwijk/bedrijventerrein. En kunnen we de nieuwbouw op het huidige terrein realiseren voordat de oude installatie gesloopt is? Als we kiezen voor nieuwbouw dan rijst de vraag of medicijn-restenverwijdering en/of een nazuivering dan geen integraal onderdeel zou moeten zijn van de nieuwbouw. Kortom, er speelt een aantal strategische vraagstukken waar de komende jaren eerst bestuurlijke besluitvorming nodig is. In deze strategische vraagstukken nemen we de waterkwaliteitsopgave, vertaald in eisen aan de zuivering, integraal mee.

2.2 Watersysteem

Gezond water

Met het programma Schoon en Gezond water werkt het waterschap aan het tot leven brengen en houden van het oppervlaktewater in ons beheergebied. Een goede waterkwaliteit en biodiversiteit ontstaan niet vanzelf. Sterker nog, als we niets doen is de kans groot dat de situatie als gevolg van klimaatverandering verslechtert. Dat willen we voorkomen en daarbij spreken we de ambitie uit om de komende jaren een flinke stap vooruit te zetten richting de doelen voor 2027.

Ambitie: stap zetten naar doelen 2027

Onder de ambitie van ons waterschap op het thema Schoon en Gezond water vallen zowel de wettelijke opgave voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) als onze inzet in het overig water (al het oppervlaktewater dat niet is aangemerkt als KRW-waterlichaam). In het Waterbeheerprogramma is de volgende ambitie afgesproken voor 2027:

- KRW-doelen zijn binnen bereik;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in het veenweidegebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in het kleigebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in de heuvelrug en de landgoederen-zone;
- minimaal waterkwaliteitsniveau 'zichtbaar' in het stedelijk gebied;
- gemiddeld waterkwaliteitsniveau 'levendig' in de natuurgebieden.

Gezien de huidige toestand in de diverse deelgebieden is bovenstaande ambitie heel stevig. En invulling geven aan deze ambitie vraagt een verdubbeling van de huidige inspanningen ten opzichte van 2021. In de Voorjaarsnota 2021 is uiteengezet dat, zowel vanuit de eigen organisatie als vanuit de gebiedspartners gezien, het verdubbelen van de inspanningen van het ene op het andere jaar niet realistisch is. Daarom bouwen we de ambitie in het overig water de komende jaren gefaseerd op naar de maximale afgesproken inzet in 2025.

Strategie 2023: volgende stap in opbouwen tot verdubbeling inzet in 2025

In 2022 is gestart met de uitvoering van de maatregelen die zijn vastgelegd in het Waterbeheerprogramma. Hiervoor is extra capaciteit aangetrokken. De KRW-maatregelen vormen hierbij een basis met gelijkblijvende financiële uitgaven de komende jaren. Enige 'uitschieter' is in 2023 enkel een eenmalige verhoging van de financiën voor een studie naar de mogelijkheden van emissiereductie van rwzi's. Wanneer dit leidt tot nodige extra investeringen, dan zullen deze opgenomen worden in de (investerings)begroting van de zuiveringen, en niet het programma Schoon en Gezond water. Voor de stimulering van gebiedspartijen in het overig water wordt er in 2023 wel een flinke 'schep bovenop' gedaan. Dit is nodig om afspraken met gemeenten over zowel meerjarige ondersteuning voor uitvoering van benodigde maatregelen als extra ondersteuning in de planvorming na te kunnen komen. Ook zetten we in 2023 een extra stap in de samenwerking met terreinbeherende organisaties voor verbeteren van de waterkwaliteit in natuurgebieden. De landelijke ontwikkelingen rondom het 7e nitraatactieprogramma, stikstof, het GLB en het Nationaal Programma Landelijk Gebied volgen elkaar snel op. Het is daarom momenteel onduidelijk of deze consequenties gaan hebben voor onze voorgenomen samenwerking met de agrarische sector en dus ook de uitvoering van de maatregelen en de benodigde financiën daarvoor. Wanneer er noodzaak is tot aanpassing van de strategie en maatregelen, dan zullen we

daarvan de financiële consequenties in beeld brengen. Wel zeker is dat het Rijk in 2024 een tussenevaluatie voor de KRW wil laten uitvoeren. De data die hiervoor nodig zijn moeten worden geleverd door de waterbeheerders. Momenteel is het onduidelijk welke inzet hiervoor van ons gevraagd wordt en dus ook welke capaciteit dit gaat vergen.

Bodemdaling veenweide

Veengrond is vruchtbaar en aantrekkelijk voor de landbouw. In het verleden is actief ingezet op het droogleggen van dit drassige land door het aanleggen van sloten. De kern van de veenweideproblematiek is het verbranden van de veenbodem door onder meer ontwatering. Het laag houden van het waterpeil biedt ons land de mogelijkheid functies toe te kennen aan de veengrond, zoals landbouw en woningbouw. Het leidt ook tot knelpunten, zoals bodemdaling, de uitstoot van CO₂ die vrijkomt bij deze bodemdaling, verdroging en/of verzilting en beperking van de biodiversiteit. HDSR werkt al sinds 2017 actief samen met grondeigenaren en boeren in een gebiedsaanpak binnen polders om bodemdaling tegen te gaan. Ook zet HDSR in op innovatie en kennisontwikkeling.

Regio-Rijks-Europese doelstellingen

De doelstelling van HDSR, en nu ook van de partners binnen de Regionale Veenweide Strategie Utrecht, (50% reductie van bodemdaling in 2030) raakt meer en meer verbonden met rijks- en Europese doelstellingen. In navolging van de doelstellingen van het akkoord van Parijs, is in 2019 het klimaatakkoord afgesloten met het Rijk, publieke - en maatschappelijke partijen. In dit klimaatakkoord is onder meer afgesproken dat de uitstoot door CO₂ uit veenweide wordt beperkt met 1 megaton (in 2030, met 2017 als referentiejaar). Het rijksbeleid werkt op basis van de principes van adaptieve borging. Dat wil zeggen dat in eerste instantie wordt ingezet op een inspanningsverplichting die ten laatste in 2026 overgaat in een resultaatverplichting. Daarnaast wordt landelijk, op basis van het coalitieakkoord 2021-2025, ingezet op het Nationaal Programma Landelijk Gebied (transitiefonds € 25 miljard). De doelstelling van dit programma: het toekomstbestendig ontwikkelen van het landelijk gebied. Mede met het oog op het voldoen aan internationale verplichtingen op het gebied van natuur (Vogel- en habitatrichtlijn), klimaat (klimaatakkoord/landbouw en landgebruik) en water (Kaderrichtlijn Water), zorgen dat de draagkracht van het water- en bodemsysteem leidend wordt voor het (veelal agrarisch) landgebruik in het landelijk gebied. De verwachting is dat dit programma veel gaat betekenen voor de inrichting van het landelijk gebied. Het Nationaal Programma Landelijk Gebied bevat twee programmalijnen. De eerste is dat het Rijk structurerende en richtinggevende keuzes maakt voor het landelijk gebied op basis van de uitgangspunten in de Nationale Omgevingsvisie. De tweede lijn is de uitwerking van de structurerende en richtinggevende keuzes in een gebiedsgerichte aanpak. Om tot een gebiedsgerichte aanpak te komen wil het Rijk tot regionale gebiedsdoelen komen en hierover afspraken maken met de provincies en waterschappen.

Belangrijke principes aanpak

Belangrijke elementen in onze strategie zijn: gebruikmaken van de energie die er is in het gebied, faciliteren van gebiedsprocessen met een integrale en een sectorale opgave, aannemen van een proactieve rol in het vergaren van gegevens en kennis voor de eigen taak en voor een frisse kijk op (grond)waterbeheer, een actief en dynamisch peilbeheer voeren samen met de ingelanden, en subsidiestromen benutten en middelen bundelen.

Gebiedsprocessen

Gebiedsprocessen gevoed door bottom-up energie heeft tot nu toe tot succes geleid m.b.t. tot de uitgevoerde pilots in het veenweidegebied. HDSR nadert het einde van de pilotfase en beweegt toe naar de opschalingsfase samen met andere partijen. Gezien het feit dat meer en meer maatschappelijke doelen (bodemdaling, klimaat, biodiversiteit, stikstof en RO-opgaven) in een gebied neerdalen zet ook HDSR in op een integrale (naast de sectorale) gebiedsgerichte aanpak. Hierbij wordt de kans op het verkrijgen van subsidies groter. Dit biedt mogelijkheden voor het grootschalig uitrollen van bodemdalingremmende/klimaat- projecten, zowel vanuit de Regionale Veenweide Strategie Utrecht/Zuid-Holland als het Nationaal Programma Landelijk Gebied. Concreet knelpunt is wel het ambitieuze tijdspad. In 2023 moeten projecten vanuit het klimaatakkoord zijn ingediend. Dat geldt ook voor de integrale gebiedsplannen vanuit Nationaal Programma Landelijk Gebied. En dit is slechts de start om invulling te geven aan onze en andere overheidsambities.

Lerend en adaptief programma

HDSR onderneemt actief en participeert in landelijke onderzoeken om effectieve maatregelen te ontwikkelen, de effecten op het watersysteem op te vangen, en de samenwerkende overheid door te ontwikkelen.

Een effectieve mix van maatregelen

We kiezen voor een adaptief programma waarbij we niet wachten tot een optimale oplossing. We hebben oog voor verschillende typen bodemdaling remmende maatregelen. Denk hierbij aan technische waterinfiltratiemaatregelen, peilbeheer, bodemverbetering en transitie binnen het landgebruik van de veenweide. Andere belangen en opgaven, waaronder stikstof, wonen en energie, biodiversiteit, recreatie en landschap, betrekken we daar waar mogelijk in de uitwerking. Tot op heden is de agrarische sector een van de belangrijkste gebiedspartners in de gebiedsgerichte pilotprojecten. Door het koppelen van meerdere maatschappelijke doelen in de gebiedsprocessen wil HDSR de samenwerking met andere grondgebruikers zoals natuur- en milieuorganisaties gaan intensiveren. Een voorbeeld is 'valuta voor veen'.

Samen werken in de Regionale Veenweide Strategie

De gebiedspartners beseffen dat we elkaar nodig hebben om het gebied succesvol toekomstbestendig maken. HDSR werkt samen met onder andere de collega-waterschappen, de provincies Utrecht en Zuid-Holland, en met de gemeenten die de focus leggen op het buitengebied. Heel concreet werkt ons waterschap nauw samen met deze partners aan de provinciale Regionale Veenweide Strategieën (RVS) en de hieruit voortvloeiende gezamenlijke uitvoering.

Toekomstbestendig waterbeheer

Het klimaat verandert. Na de extreem lange perioden van droogte in 2018 en 2019 heeft in 2021 het weersysteem boven Limburg laten zien dat extreme weersomstandigheden geregeld en overal kunnen optreden. De Deltacommissaris heeft benadrukt dat het een nationale opgave is om voorbereid te zijn op klimaatverandering. In het regeerakkoord is 'klimaatadaptatie' ook expliciet benoemd. Het waterschap acteert in verschillende gremia en op verschillende schaalniveaus om hier invulling aan te geven. Sinds begin 2021 hebben we onze eigen 'Visie en handelingsperspectief Toekomstbestendig Watersysteem'. In 2022 hebben we samen met de partners binnen het Netwerk Water en Klimaat de regionale adaptatie strategie opgesteld. Beide beleidslijnen geven ons richting om samen met onze partners de veranderingen het hoofd te bieden en een klimaatbestendig- en robuust watersysteem in te richten.

Nationaal en (boven)regionaal niveau

In het najaar van 2021 heeft besluitvorming plaatsgevonden over de maatregelen voor de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater. Het maatregelenpakket is opgenomen in Deltaprogramma 2022 en uitgevoerd in de periode 2022-2027. Hierdoor zal Nederland beter om kunnen gaan met nieuwe en steeds frequentere periodes van droogte. De westelijke regio, waar wij deel van uitmaken, blijft een grote afhankelijkheid houden van zoetwateraanvoer. Ons beheergebied ligt midden tussen een aantal strategische zoetwaterbuffers (Lek, Amsterdam Rijnkanaal-IJsselmeer en Hollandse IJssel). Deze strategische positie geeft ons de verantwoordelijkheid om het beschikbare zoetwater bij droogte door te voeren. Hiervoor voeren we momenteel als zoetwatermaatregel het project KWA+ uit. Binnen het programma Slim watermanagement pakken we, samen met Rijkswaterstaat en andere waterbeheerders, een aantal regionale vraagstukken aan. Een belangrijke nieuwe zoetwatermaatregel in de tweede fase van het Deltaprogramma Zoetwater is de 'verbeterde rivieraanvoer-mogelijkheid' (VRAM). Hiermee verbeteren we de wateraanvoer bij Wijk bij Duurstede voor het Kromme Rijngebied, de stad Utrecht en de Vecht. Tegelijkertijd ontlasten we hiermee in tijden van droogte de zoetwatervoorziening vanuit het Amsterdam-Rijnkanaal voor andere delen van het land. De relevantie voor de zoetwateraanvoer van West-Nederland maakt dat deze maatregel financiering vanuit het Deltafonds kan krijgen. Hier staat een regionale eigen bijdrage tegenover.

Een ander 'slim watermanagement'-vraagstuk is: hoe kunnen we onze afhankelijkheid van het Amsterdam-Rijnkanaal-Noordzeekanaal voor het uitmalen van overtollig water tijdens hoogwater op zee en bij veel water in de polders verminderen om wateroverlast te voorkomen? Dit vraagt om een slimme sturing van de gemalen binnen ons eigen hoofdsysteem, alternatieve routes voor het afvoeren van water, en om goede afstemming met alle andere waterschappen die uitmalen op het Amsterdam-Rijnkanaal-Noordzeekanaal. Het instrument Vidente, dat we hebben ontwikkeld, kan daar een belangrijke rol in spelen, zowel binnen ons eigen systeem als in relatie tot het hoofdsysteem van Rijkswaterstaat. Concreet maatregelen komen ter besluitvorming op een later moment langs het bestuur.

Regionaal en lokaal niveau

Voor de periode van deze voorjaarsnota ligt de focus van de geïntegreerde aanpak klimaatadaptatie en gezond water op het stedelijk gebied. Hier is de druk groot: gemeenten vragen veel op het gebied van klimaatadaptatie in de stad en integratie van water in de ruimtelijke en stedenbouwkundige ontwikkelingen. Hoe maken we de openbare ruimte samen zo 'klimaatklaar' mogelijk? We zijn binnen de U16 en het samenwerkingsverband Water & Klimaat goed aangesloten op deze dialoog. De Regionale Adaptatie Strategie (RAS) hebben we uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma. Daarvoor hebben we in deze voorjaarsnota extra geld opgenomen. We richten ons op het combineren van de waterkwantiteit en -kwaliteitsopgaven met andere maatschappelijke opgaven. Het stroomopwaarts inbrengen van het waterbelang in ruimtelijke ordeningsprocessen, binnen de kaders van de Omgevingswet, is hiervoor essentieel. Voor waterkwaliteit in de stad zullen we actief inzetten op de eerdergenoemde karakteristieke streefbeelden. Om dit te kunnen realiseren breiden we het ruimtelijke ordeningsteam 'weging van het waterbelang' de komende jaren uit. Ook het team dat bezig is met de ambities voor gezond water krijgt versterking. Daarnaast zullen we de bestaande Impulsregeling uitbreiden tot een integrale regeling voor zowel klimaatadaptatie als gezond water. Ook hebben de gemeenten in 2021 subsidie vanuit het Deltaprogramma voor klimaatadaptatie-maatregelen gekregen. Ook in 2022 zullen gemeenten van deze regeling gebruik maken.

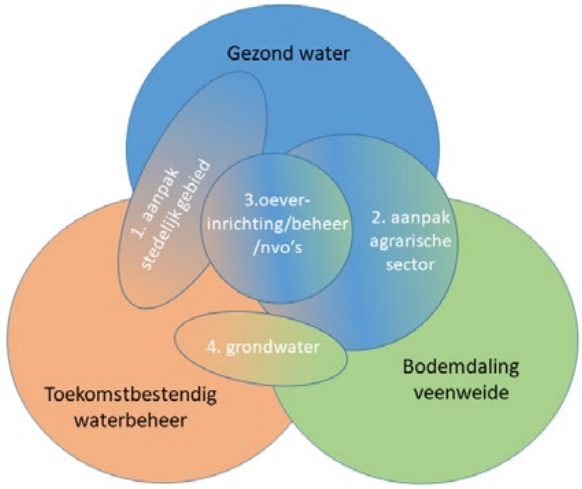
In 2022 ronden we de uitwerking van de Visie Toekomstbestendig Watersysteem af. Hieruit volgen op hoofdlijnen de specifieke strategieën en maatregelen op deelgebied niveau. Vanaf 2023 zal dit een belangrijke input zijn voor de aanpak en investeringen voor een toekomstbestendig watersysteem. Bij de uitwerking is de nauwe samenhang met andere programma-lijnen concreet geworden. Bij de verdere gebiedsgerichte uitwerking worden deze verschillende opgaven in samenhang en integraal opgepakt. In het westen betreft dit vooral het programma Bodemdaling veenweide. In het oosten vindt deze integrale benadering plaats via het samenwerkingsverband Blauwe Agenda. In 2022 zijn de visie en ambitie voor het herstel van het (grond)watersysteem van de Heuvelrug opgesteld. Samen met de provincie, gemeenten, Waterschap Vallei en Veluwe, Nationaal Park Utrechtse Heuvelrug, LTO en Vitens werken we dit uit in een uitvoeringsprogramma.

Samengevat

Concluderend kunnen we zeggen dat we in deze voorjaarsnota een eerste concrete invulling geven aan de manier waarop we onze 'Visie en handelingsperspectief Toekomstbestendig Watersysteem' in de praktijk gaan brengen. Daarbij ligt op dit moment de nadruk bij de bovenregionale vraagstukken, en daarnaast bij het stedelijk gebied en het veenweidegebied. Voor de rest van ons beheergebied volgt de komende jaren verdere concretisering.

Synergie: van thematische aanpak naar integraal gebiedsgericht werken

In ons beheergebied zien we dat de drie programma's Toekomstbestendig Waterbeheer, Gezond water en Bodemdaling veenweide veel onderlinge raakvlakken hebben. Dit biedt mogelijkheden voor een gezamenlijke strategie en voor het combineren van inzet van middelen en menskracht. In onderstaande figuur is in beeld gebracht hoe dit zich door vertaalt in verschillende inhoudelijke thema's. Dit leidt tot synergievoordelen. Dat is niet nieuw, maar we hebben deze voordelen nu concreet gemaakt en doorgerekend, waardoor de totale kosten voor het waterschap lager uitvallen dan dat ze voor de respectievelijke programma's zouden zijn.

Figuur 2: Synergiekansen in beeld voor de strategische lijnen Gezond Water, Toekomstbestendig waterbeheer en Bodemdaling veenweide

Vanuit verschillende invalshoeken is het ook heel logisch dat het waterschap de komende jaren nog meer de synergie opzoekt vanuit verschillende strategische lijnen in het werken aan een toekomstbestendig watersysteem. Om te beginnen hebben Toekomstbestendig watersysteem, Gezond water en Bodemdaling veenweide te maken met dezelfde gebiedspartijen in het kader van hun opgaven. Vanuit de gebiedspartijen gezien is het niet meer dan logisch dat we als waterschap met al onze 'waterschappspetten' op aan tafel zitten en niet slechts vanuit één van de thema's. Ons waterschap wil extra inzet plegen op het stroomopwaarts werken: op integrale samenwerking met de gebiedspartijen, en daarmee gebiedsgericht werken.

Daarnaast biedt het actief koppelen van onze thema's kansen voor het agenderen van deze thema's bij de gebiedspartners. Concreet voorbeelden hiervan zijn het koppelen van stedelijke waterkwaliteit en biodiversiteit aan het klimaatvraagstuk, dat momenteel hoog op de agenda bij de gemeenten staat. En ook het koppelen van waterkwaliteit aan bodemdaling en het stikstofdossier biedt kansen. De aanpak van bodemdaling, veelal gericht op het verhogen van de (grond)waterstand, raakt direct ook aan andere ambities van ons waterschap zoals een toekomstbestendig watersysteem en gezond water. De synergie in de aanpak met deze onderwerpen is driedig: agendering, samenwerking, en meekoppelkansen in de uitvoering.

Dit betekent dat we de strategische lijnen Gezond water, Bodemdaling veenweide en Toekomstbestendig watersysteem op onderdelen zullen integreren om het maximale te bereiken in een gebied. In voorbereiding op deze voorjaarsnota is er met deze blik gekeken naar de geprogrammeerde activiteiten door de genoemde drie strategische lijnen. Dit heeft concrete overlap opgeleverd in de geprogrammeerde capaciteit voor gebiedsprocessen in het landelijk gebied en de budgetten voor de regelingen die we hebben. Ditzelfde geldt voor de capaciteit in de aanpak voor het stedelijk gebied. De komende jaren zullen de strategische lijnen op steeds meer activiteiten de integratie concreet maken. Deze stap zal niet van de een op de andere dag gezet zijn. Dit vereist een bredere blik en kennisniveau van de organisatie, maar is wel de opmaat naar het toekomstbeeld: integraal gebiedsgericht werken in plaats van themagericht.

Ook deze synergie kansen zijn gekwantificeerd. Door op onderdelen te integreren hebben we een kostenbesparing/ synergievoordeel kunnen realiseren zoals in onderstaande reeks is weergegeven. Dit voordeel bedraagt € 50.000 in 2022 en groeit naar € 0,8 miljoen in 2025. Deze synergievoordelen zijn al verrekend in de tabellen per strategische lijn eerder in deze paragraaf.

Tabel 1: Synergievoordelen

Synergievoordelen	2022	2023	2024	2025
Gezond water, Bodemdaling veenweide en TBWB	-50	300	550	800
Duurzaamheid en ZUIVERe ontwikkeling	-	-	-	-
Som van synergievoordelen	-50	300	550	800

(bedragen x € 1.000,-)

Sterke Lekdijk Opgave en ambities

Het project Sterke Lekdijk is één van de grootste ontwikkelopgaven aan de zuidelijke rand van de provincie Utrecht. Met dit programma bieden we het hoofd aan de gevolgen van klimaatverandering en de maatschappelijke opgaven op het gebied van de energietransitie, biodiversiteit en de behoefte aan een goede leefomgeving. De bestuurlijke ambities uit de startnotie Sterke Lekdijk uit 2017 en de ambities uit het waterbeheerprogramma 2022 – 2027 'Stroomopwaarts' zijn hoog. De Lekdijk tussen Amerongen en Schoonhoven moet tussen 2030 en 2040 over een lengte van 55 kilometer aan de huidige veiligheidsnorm voldoen, binnen de financiële kaders. Dit doen we op een duurzame en innovatieve manier. Samen met gebiedspartners bieden we maatschappelijke meerwaarde en verbeteren we de ruimtelijke kwaliteit. In dit programma ervaren we het afnemend vertrouwen in de overheid en worden geconfronteerd met de sociaaleconomische ontwikkelingen van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne.

Ontwikkelingen op de korte termijn (2022-2023)

In 2022 start de realisatiefase van het eerste deelproject: Salmsteke. HDSR voert hier de bredere gebiedsontwikkeling 'Salmsteke Ontkiemt!' uit. De dijkversterking wordt hier gecombineerd met de KRW-opgave van Rijkswaterstaat en met ontwikkeling van recreatie en natuur in de uiterwaard. Het dijktaalud wordt bloemrijk grasland. Dit project zal de eerste innovaties toepassen en de eerste stappen naar emissieloos werken in de praktijk brengen, wat moet leiden tot een emissiereductie van 40% in 2022. Deze resultaten komen tot stand door de samenwerking binnen het innovatiepartnerschap en met partijen in de gehele keten. In 2023 verwachten we het tweede project, Wijk bij Duurstede-Amerongen, in uitvoering te brengen. De overige vier projecten zijn in planuitwerkings- of verkenningfase.

De hoge inflatie ten gevolge van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne zal leiden tot een hogere indexatie in de aannemingsovereenkomsten met de innovatiepartners. Innovaties zoals kunststof damwanden en emissieloos bouwen dempen dat effect. Met het HWBP en andere grote opdrachtgevers werken we een lijn uit hoe hiermee om te gaan.

Binnen Sterke Lekdijk besteden we veel aandacht aan participatie. We nodigen de omgeving op allerlei manieren uit om mee te denken en kennis te delen. De coronapandemie maakt dat ook hiervoor nieuwe werkwijzen zijn ontwikkeld, bijvoorbeeld een digitaal bezoekerscentrum. In 2022 evalueren we ons omgevingsmanagement en de grondverwervingsstrategie en kijken we of de werkgroep Sterke Lekdijk met onafhankelijk voorzitter een positief effect heeft om het vertrouwen in de overheid te versterken.

Ontwikkelingen op de middellange termijn (2024-2027)

Op de middellange termijn brengen we de overige vier projecten in uitvoering. We werken verder aan onze innovaties, die onder andere bijdragen aan een circulair waterschap. Het emissieloos bouwen moet in deze periode een emissiereductie richting 100% gaan. In deze projecten worden diverse meekoppelkansen gerealiseerd op het gebied van biodiversiteit, verkeersveiligheid, recreatie en watergerelateerde cultuurhistorie.

Financiële consequenties strategische lijn Sterke Lekdijk

In 2022 is de eerste tranche van het uitvoeringskrediet Sterke Lekdijk beschikbaar gesteld. Ook wordt krediet beschikbaar gesteld voor de uitvoering van het Groot Onderhoudsprogramma primaire waterkeringen. Hiermee worden de onderhoudswerkzaamheden die tegelijkertijd met de versterkingsopgave worden uitgevoerd. In 2023 vragen we de tweede tranche van het uitvoeringskrediet Sterke Lekdijk aan het nieuwe algemeen bestuur. De kapitaallasten ten gevolge van de investeringen van de strategische lijn Sterke Lekdijk worden in 2024 zichtbaar in de exploitatiebegroting, wanneer de kosten van het eerste afgeronde deelproject geactiveerd zullen worden.

2.3 Bestuur & Organisatie

Duurzaamheid

In 2020 is de Duurzaamheidsvisie 'Doe, denk, duurzaam, naar een emissieloos en circulair waterschap' vastgesteld. Daarmee is het onze ambitie om in 2030 energieneutraal en in 2050 emissieloos en circulair te zijn. Als waterschap zijn wij onderdeel van het probleem én van de oplossing. Wij willen van toegevoegde waarde zijn in de maatschappelijke transitie rond broeikasgassen, energie en circulariteit. Onze ambities staan niet op zichzelf en zijn onderdeel van die grotere maatschappelijke opgave. We willen als organisatie op de volgende manieren onze voetafdruk verkleinen:

Emissieloos:

- 95% minder broeikasgassen uitstoten in 2050 t.o.v. 1990; met als tussenstap in 2030 49% CO₂-reductie en energieneutraal;

Circulair:

- benutten van energie en grondstoffen uit onze afvalwaterstromen, waarbij we in 2040 50% van de top 5 grondstoffen terugwinnen;
- 50% minder primaire grondstoffen gebruiken in 2030 en volledig circulair zijn in 2050;

Biodiversiteit:

- met onze werkzaamheden houden we biodiversiteit in stand en versterken het waar dit kan.

Dit zijn grote opgaven, die veel van het waterschap vragen. Duurzaamheid houdt niet alleen ons waterschap bezig, van nationaal tot lokaal niveau zijn partijen (partners) op zoek naar antwoorden. Veel van onze inspanningen staan daarom ook in het teken van samenwerking: samen de opgave en mogelijkheden onderzoeken en samen optrekken om bestaande oplossingen te implementeren en nieuwe oplossingen uit te proberen. We presenteren hier in deze voorjaarsnota de benodigde investeringen hiervoor. HDSR werkt via twee sporen aan duurzaamheid:

- De kennis-lijn: wanneer de opgave of oplossing onbekend is. Wij creëren en delen kennis of doen dit samen met anderen. Het waterschap moet ook kennis opdoen om als beheerder te reageren op energie of circulaire ontwikkelingen met onbekend effect op de eigen (waterschaps)doelen en assets;
- De uitvoeringslijn: alle 'reguliere' waterschapsprojecten doorlopen de aanpak Duurzaam OpdrachtgeverSchap (DOS). Hierdoor worden alle facetten van duurzaamheid bewust meegenomen in de uitvoering. Daarnaast ontwikkelen we aparte projecten om specifieke duurzaamheidsdoelen te behalen.

Broeikasgassen en energie

Om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren, pakken we alle onderdelen van het waterschap(swerk) aan door kennis te vergroten en projecten uit te voeren. Kennis: de uitstoot van rwzi's is grof in beeld, de onderbouwing moet beter. We doen onderzoek en ondernemen proeven om de emissie van broeikasgassen uit de waterlijn en sliblijn te reduceren. Hier ligt een directe relatie met de zuiveringsvisie. Voor het waterbeheer moeten we de directe en indirecte uitstoot van broeikasgassen beter in beeld krijgen. Uitvoering: via DOS (Duurzaam OpdrachtgeverSchap) worden emissieloze (of -arme) oplossingen voor zowel zuiveringswerken als watersysteem bedacht, ontworpen en aanbesteed. Zo stimuleren wij (intern en extern) het gebruik van machines en materialen die minder belastend zijn. Om gevoel te krijgen voor de effecten op de CO₂-uitstoot van beleidskeuzes, inkopen en aanbestedingen, stelt de Unie van Waterschappen voor met (interne) CO₂-beprijzing te gaan werken. Hoe ons waterschap dit gaat oppakken en wat de financiële gevolgen zijn, is nog niet bekend. In 2030 zijn we energieneutraal door in te zetten op het verminderen van het eigen verbruik en tegelijk net zo veel

hernieuwbare energie opwekken als we zelf nodig hebben. Deze energie halen we uit ons zuiveringsslib, ons maaisel, water, zon en wind. We willen dit realiseren door elektriciteit op te wekken op en nabij onze grootste energieverbruikers: de rioolwaterzuiveringen. De elektriciteit wekken we zelf of samen met de markt op uit zon, wind, zuiveringsslib en ons maaisel.

Daarnaast ondersteunen we de regionale energietransitie (RES) door opwekking van verschillende energievormen mogelijk te maken op onze assets: terreinen, installaties en watergangen. Dit doen we het liefst samen met de markt, lokale spelers en andere overheden en we moedigen de transitie aan. Zo wil het waterschap de potentie van aquathermie zichtbaar en bruikbaar maken. We stimuleren de opwekking van warmte uit afvalwater (TEA) en oppervlaktewater (TEO) door kennis en kunde te leveren. We faciliteren initiatieven voor TEA op onze eigen rioolwaterzuiveringen. Voor het aanjagen/faciliteren van energieneutraliteit via bijvoorbeeld TEO en TEA zetten we € 200.000 per jaar in, deels voor extra menskracht (kunde) en deels voor extra onderzoek (kennis). Eneco gaat vanaf 2023 op de rwzi Utrecht warmte uit ons gezuiverde afvalwater halen. Met de grootste warmtepomp van Europa brengt Eneco het beetje warmte uit effluent naar een hogere temperatuur waar gebouwen mee verwarmd kunnen worden. Deze waardevolle energie stopt Eneco in haar bestaande warmtenet. Zo kunnen we straks woningen van deze duurzame herwinbare energie voorzien. Een mooi resultaat van een jarenlange en intensieve samenwerking tussen het waterschap en Eneco.

Circulair

Ons doel is om in 2040 50% van de top 5 grondstoffen (fosfaat, cellulose, bioplastics, alginaat, biomassa) terug te winnen. Ook willen we 50% minder ruwe (virgin) grondstoffen gebruiken in onze werken. Kennis: in samenwerking met andere waterschappen en als aandeelhouder van Aquaminerals, zijn we aan de slag met cellulose, kaumera en fosfaat. We zoeken daarvoor nadrukkelijk de samenwerking met marktpartijen door ze uit te nodigen om op onze installaties hun kennis en kunde toe te passen. Waar mogelijk willen we als cruciale klant voor de marktintroductie teruggewonnen grondstoffen ook weer afnemen. Op het gebied van materiaalgebruik creëren en delen we nieuwe kennis met zowel andere waterschappen als marktpartijen.

Duurzaam OpdrachtgeverSchap DOS

Onze succesvolle aanpak voor Duurzaam OpdrachtgeverSchap (DOS) is zo ver uitgewerkt en in praktijk getest, dat wij nu het voorbeeld zijn voor andere waterschappen. We ontwikkelen instrumenten om de eigen medewerkers te helpen bij deze omslag in denken en doen: van #HoeDan naar #DoeDan! Het begint bij de ambities van het waterschap en de vertaling van die bestuurlijke ambities in opdrachten. Opdrachtgevers stimuleren de eigen medewerkers en externe opdrachtnemers kritisch mee te denken en belonen circulaire en duurzame oplossingen. We ontwerpen producten die langer meegaan en makkelijker opnieuw te gebruiken zijn. De grondstoffen die we gebruiken houden hun waarde en we weten waar ze blijven. We gebruiken meer hernieuwbare grondstoffen. We voeren dit overal door: in mobiliteit, kleding voor personeel, projecten, inkoop, etc. Daarmee is DOS met alle aspecten van de bedrijfsvoering binnen de organisatie verbonden. Hiermee zijn geen extra middelen gemoed, dit past binnen de huidige exploitatiebegroting en investeringskredieten.

Biodiversiteit

HDSR heeft een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor biodiversiteit en ziet het belang van een biodiverse omgeving voor het waterschapswerk. Met alle watergangen, oevers en keringen in ons gebied zijn we onderdeel van een grootschalig netwerk, waarbinnen we de biodiversiteit kunnen en willen versterken. De zogenaamde '[wet five' als iconsoorten](#)' staat symbool voor de doelen die we willen bereiken én voor de leefgemeenschappen waar ze deel van uitmaken. Zie ook onze [webpagina over biodiversiteit](#).

Uitvoering: binnen onze projecten en het beheer en onderhoud van terreinen krijgt terrestrische (droge) biodiversiteit dan ook steeds meer aandacht, bijvoorbeeld door het aanleggen van natuurvriendelijke oevers en het bloemrijk beheren van dijken. We brengen de huidige toestand in beeld, zodat we ons beheer optimaal kunnen afstemmen op biodiversiteit. Op onze eigen gemaal- en rioolwaterzuiveringsterreinen en op onze dijken, oevers en wateren geven we meer planten en dieren de ruimte. We werken samen met onze partners in het Deltaplan Biodiversiteit, en met agrariërs en andere inwoners van ons gebied. Biodiversiteit wegen we standaard mee in onze activiteiten en is daarmee onderdeel van DOS.

Waterbewust leven

Wateroverlast, droogte, hitte en bodemdaling maken deel uit van ons leven in de Nederlandse delta en is een steeds urgenter maatschappelijk klimaatvraagstuk. Al deze veranderingen hebben invloed op het werk van het waterschap. Daarop inspelen doen we niet alleen. De ambitie, verwoord in het Waterbeheerprogramma, is om de actieve betrokkenheid van anderen bij watervraagstukken te vergroten en doelen samen met partners te realiseren. Bewustwording bij bewoners, bedrijven en mede-overheden van de urgentie én de mogelijkheden om zelf bij te dragen en waterbewust te leven zijn daarbij van belang.

Dat doen we op verschillende manieren. Enerzijds met het verstrekken van subsidies (Blauwe Bewonersinitiatieven) en uitvoeren van activiteiten vanuit de beleidsprogramma's Gezond water en Klimaatadaptatie, communicatie en educatie-activiteiten. Daarbij willen we steeds meer en directer inspelen op gebeurtenissen, zoals het IPCC-rapport of de watersnood in Limburg. Anderzijds met de initiatieven rond onze viering van 900 jaar waterbeheer in 2022: dat kan komende jaren een vliegwieltje zijn voor bewustwording. Tenslotte ook met activiteiten om jonge bewoners bij ons werk te betrekken. Het jeugdbestuur, de waterraad, de waterbazen-campagne, HKU-projecten en de visdeurbelactie zijn hiervan goede voorbeelden.

Betrokken bewoners en partners

Wij werken met en voor onze bewoners aan schoon, gezond water en een toekomstbestendige en veilige leefomgeving. Het citizen science-project is een lopende activiteit dat laat zien hoe het waterschap met bewoners en agrariërs samenwerkt aan onze doelen. Ook op andere thema's doen we dat, veelal samen met andere organisaties. Zoals het Nederlands Kampioenschap tegelwippen en de Klimaatvriendelijke tuin-campagne. We stimuleren bewoners via onze succesvolle subsidieregeling Blauwe Bewonersinitiatieven. Hiermee vergroten we het waterbewustzijn en handelingsperspectief bij particulieren. We continueren de Blauwe Bewonersinitiatieven. Daarmee houden we de energie van 2022 ook in de erop volgende jaren vast. Onze gemeentelijke partners stimuleren we om zelf bij te dragen aan een klimaatbestendige omgeving met de Impulsregeling Water in de Leefomgeving te continueren. Een opvallend voorbeeldproject is de aanleg van een 'onderwaterriif' in de Singel van Utrecht.

Waterbewust leven en synergie

Waterbewust leven is als het ware de onderlegger van alle thema's van ons werk. Waterbewust leven is een randvoorwaarde voor onze strategische lijnen en loopt als een rode draad door programma's en projecten op verschillende niveaus. Voorbeelden: met het laten zien van ons erfgoed, vergroten we het (historisch) besef van het werk van het waterschap. Bij het programma Sterke Lekdijk werken we aan het vergroten van bewustzijn rond waterveiligheid, bijvoorbeeld met de Dijk3daagse of Calamiteitenoefening. Met deelname aan het overheidsprogramma Groen Groeit Mee en het Netwerk Water en Klimaat investeren we in langdurige samenwerking met medeoverheden.

Vliegwieltje 900 jaar waterbeheer

2022 is het jaar waarin we 900 waterbeheer vieren. Wij grijpen dit bijzondere jaar aan om meer aandacht te vestigen op het belang van ons werk en de toekomstige opgaven. Dit doen we door veel en verschillende activiteiten te organiseren. We hebben in 2022 elke maand een thema in de schijnwerpers gezet met activiteiten, ook op social media. We gaan de activiteiten evalueren en waar nodig bijstellen om in de jaren daarna te kunnen blijven inzetten op het vergroten van waterbewustzijn.

Digitale transformatie

Het onderwerp digitalisering is lastig af te bakenen. Immers in de dagelijkse praktijk is digitalisering in bijna alle processen gekropen. In het dagelijks leven gebeurt dit bijna vanzelfsprekend; de coronapandemie heeft dit proces deels ook versneld en daarnaast kan het hybride werken nieuwe wensen creëren. Bovendien is digitalisering veel breder dan kantoorautomatisering. Voor organisaties heeft digitalisering grote impact op processen (werkzaamheden veranderen of digitaliseren) en dat vereist voldoende kennis, goede systemen en een adequate infrastructuur. Daarbij zorgt digitalisering voor versnellingen van ontwikkelprocessen, wat weer leidt tot een continue dynamiek en groei. En die versnellingen zijn exponentieel van aard. Daarmee stelt het stevige eisen aan de flexibiliteit en het verandervermogen van organisaties. Door de toenemende technologische ontwikkelingen is informatie inmiddels de 4e productiefactor naast financiën, grondstoffen en arbeid, ook binnen HDSR.

Het AB heeft de visie recent vastgesteld. De voor 2022 extra beschikbare middelen zijn ingezet om de basis op orde te krijgen en te houden en om een start te maken met het optimaliseren en digitaliseren van verschillende processen. De extra middelen voor 2023 zijn nodig om de groei te versterken en niet een jaar stil komen te staan: dat kunnen we ons op dit onderwerp niet permitteren.

De Omgevingswet en het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) is een mooi voorbeeld waar wij een goede eerste stap gezet hebben, en dat als voorbeeld kan dienen en een bredere toepassing kan krijgen dan alleen voor zaken vanuit de Omgevingswet. Met het beslissingsondersteunend systeem Vidente zijn we ook bezig om in ons beheer gebruik te maken van digitale technieken en de voordelen die deze bieden.

De huidige ambitie is om proactief en strategisch in interactie tussen I&A en de rest van de organisatie te werken aan de digitale aspecten van de primaire processen, nu en in de toekomst. De ambitie is drievoudig, ten eerste: de basis op orde te houden en verbeteren. Ten tweede wil de organisatie blijven bij de ontwikkelingen uit de omgeving en ten derde streeft HDSR ernaar om ruimte te creëren voor innovatie. Er is gekozen voor deze ambitie omdat digitalisering meer en meer in ons werk kruipt en een belangrijke rol speelt op alle niveaus. HDSR wil regie blijven voeren op deze ontwikkelingen en de snelheid waarmee dit thema zich ontwikkelt.

Omgevingswet en ruimtelijke ordening

Met het in werking treden van de Omgevingswet per 1-1-2023 verandert de werk- en denkwijze voor overheden. Nog meer dan voorheen moeten wij, met gemeenten en provincies, als één overheid samenwerken. Ook biedt de Omgevingswet meer ruimte voor initiatieven en maatwerk in de regio. Dit betekent voor het waterschap een ontdekkingsstocht, want het is nieuw voor ons. Daarbij is er ook een belangrijke digitaliseringsopgave om aan te sluiten op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en om de burgers en initiatiefnemers te informeren en diensten te verlenen.

Stroomopwaartse positionering

Een belangrijke kans voor het waterschap in deze verandering is onze positionering en het stroomopwaarts inbrengen van het 'waterbelang'. Daarmee bedoelen we dat het samenwerken als één overheid kansen biedt om in een vroeg stadium mee te denken in de ruimtelijke ontwikkelingen en daar de verbinding met (onze) wateropgaven te leggen. Dit vertaalt zich in de volgende activiteiten:

- We werken samen met het Rijk, provincies en Utrechtse waterschappen aan het opstellen van een omgevingsagenda voor de landsdelen Noord-Holland, Flevoland en Utrecht;
- We zijn proactief betrokken bij de totstandkoming van de Provinciale Omgevingsvisie (POVI) van zowel Utrecht als Zuid-Holland;
- We versterken onze positie in het samenwerkingsproces met de U16-gemeenten rond het opstellen van het Regionaal Economisch Programma (REP) en het Integraal Ruimtelijk Perspectief (IRP);
- Met behulp van de wateragenda en een waterpraatkaart participeren we in het maken van gemeentelijke omgevingsvisies;
- Daarnaast liggen er nog veel opgaven en kansen om ambities te bepalen op het vlak van water in de leefomgeving, die ook in het waterbeheerprogramma terugkomen en meer specifiek ook bij het de strategische lijn Toekomstbestendig waterbeheer;
- Tenslotte willen we de impulsregeling gaandeweg gaan omvormen tot een samenwerkingsagenda.

Ontwikkelingen vanuit de Omgevingswet

Wanneer de Omgevingswet per 1-1-2023 in werking treedt verandert een aantal van onze werkprocessen.

- Participatie(beleid) is een ankerpunt en verplichting in de Omgevingswet. We zullen onze werkprocessen op dit punt kritisch tegen het licht houden;
- De Omgevingswet betekent voor de eigen waterschapsopgaven een nieuw werkproces voor het nemen van een projectbesluit en de herintroductie van het verlenen van vergunningen (en toezicht) voor 'werken eigen dienst'. Dit laatste gaat structureel extra capaciteit vragen voor de werkprocessen 'vergunningverlening' en 'toezicht' en is gekoppeld aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Als deze inderdaad 1 januari 2023 van start gaat, kost de benodigde extra structurele capaciteit vanaf 2023 € 200.000;
- De Omgevingswet verplicht ons om meldingen en vergunningaanvragen vanuit het DSO digitaal te ontvangen. Het DSO is het loket waar we de initiatiefnemer met het doorlopen van de vergunningenchecker (toepasbare regels) in het werkproces meenemen. We gaan hiervoor onze werkprocessen en digitale aansluiting aanpassen;
- Het waterschap zal zelf de vergunningaanvragen en meldingen voor de eigen projecten en werkzaamheden via het DSO moeten gaan aanvragen, in plaats van via de huidige (OLO-)loketten. Dit betekent dat bij diverse werkprocessen een leertraject op het gebruik van het DSO nodig is;
- Ook bouwen we verder aan de inhoud en de ontwikkeling van ICT-oplossingen om de waterschapsverordening, met

digitaal toepasbare regels, in het DSO beschikbaar te maken;

- De huidige keur krijgt bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet de status 'waterschapsverordening van rechtswege'. Wij maken gebruik van de overgangstermijn van twee jaar na inwerkingtreding van de Omgevingswet voor het omzetten van onze regelgeving. Dit omzetten zal zo veel mogelijk één op één plaatsvinden, met daarin opgenomen de randvoorwaarden voor de waterkwaliteit en de 'bruidsschat' (waterkwaliteitsregels die voorheen op rijksniveau lagen);
- Een andere verandering is de 'weging van het waterbelang' in de Omgevingswet. Dit instrument vervangt het huidige watertoetsproces;
- De Wet Bodembescherming (WBB) komt onder de Omgevingswet te vervallen. Daarmee is de bestaande opdeling tussen de overheden op grondwaterkwaliteit een vraagstuk geworden. Het waterschap maakt zich sterk voor een integrale sturing en kennisontwikkeling voor de grondwaterproblematiek.

Impuls voor aanvullende digitale dienstverlening

Het DSO wordt een modern overheidsloket, gericht om bij te blijven met wat 'de burger mag verwachten'. Maar het DSO is er alleen maar voor het aanvragen van vergunningen en het doen van activiteitsmeldingen. Alle overheden, en ook wij als waterschap, hebben echter een breder scala van dienstverlening. Dit maakt dat het huidige digitale loket bij HDSR ook voor andere dienstverlening bij moet blijven en om verbeteringen vraagt. Daarvoor kunnen we gebruik maken van wat nu voor het DSO wordt ontwikkeld. In 2023 werken we dit uit in een ambitie voor de komende jaren inclusief de middelen die daarvoor nodig zijn.

Toekomstbestendig begroten

Het programma Toekomst Bestendig Begroten moet leiden tot het financieel voorspelbaarder worden van de organisatie, zodat de organisatie in staat is om een goede meerjarenbegroting te maken en dat zowel de organisatie als het bestuur in staat is hierop flexibel en anticiperend bij te kunnen sturen. Dit is nodig, omdat de organisatie HDSR, de opgave van HDSR en de omgeving van HDSR aan verandering onderhevig zijn. Dit maakt dat er behoefte is aan andere sturingsinformatie en sturingsmogelijkheden voor het bestuur.

Sturingsmodel

Eind 2021 is het sturingsmodel, en daarmee de nieuwe bestuurlijke begrotingsstructuur, ter besluitvorming aan het algemeen bestuur voorgelegd. De voorgelegde bestuurlijke begrotingsstructuur wordt in 2022 'onder de motorkap' nader uitgewerkt. De nieuwe begrotingsstructuur zal voor het eerst worden toegepast bij de programma begroting 2023. Een eerste stap naar de nieuwe begrotingsstructuur is in de begroting van 2022 al gezet door binnen de bestaande programmabegroting onderscheid te maken tussen reguliere taken en dynamische opgaven (= strategische lijnen).

Op basis van het nieuwe Waterbeheerprogramma 2022- 2027 zullen de bestaande effect indicatoren in 2022 getoetst worden en waar nodig worden herzien.

Sturingsproces en financieel beleid

Ook de opzet van de P&C-cyclus worden onder de loep genomen en in een werkwijze P&C beschreven. Daarin worden direct linken aangebracht naar de geldende financiële regelgeving en wordt in een taken- en verantwoordelijkhedenmatrix de rolverdeling vastgelegd.

In de Begroting 2022 werd voor het eerst een 'afslag' gedaan voor de overprogrammering die op de investeringsprogramma's plaatsvindt. Zie nadere toelichting in het hoofdstuk investeringen. Dit met als doel om de realisatiegraad op de investeringen te vergroten. Deze beleidswijziging komt voort uit de uitkomsten van de leerkring investeringen.

Zero-based budgetting
Daarnaast is in de Begroting 2022 een vervolg stap gezet om de bestaande begrotingsposten te voorzien van een kwalitatief betere raming. Met de zero-based budgetting methode wordt niet de begroting van het voorgaande jaar als startpunt genomen, maar worden alle uitgaven in de begroting opnieuw opgebouwd. De wijze waarop en de mate waarin zero-based budgetting zal worden toegepast, wordt momenteel verkend.

Tabel 2: Kostenontwikkeling strategische lijnen 2023 – 2026 totaal

omschrijving strategische lijn	2022	ontw. 2023	ontw. 2024	ontw. 2025	ontw. 2026
Toekomst bestendig Watersysteem	€ 1.620.000	€ 300.000	€ 500.000	€ 500.000	€ 500.000
Gezond Water	€ 3.895.000	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 125.000	-€ 125.000
Bodemdaling Veenweide	€ 2.020.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Zuivere ontwikkeling	€ 6.078.770	€ 110.000	€ 821.100	€ 515.100	€ 515.100
Duurzaamheid	€ 1.137.000	€ 47.910	€ 148.330	-€ 48.620	-€ 48.620
Sterke Lekdijk	€ 235.000	€ 0	€ 115.000	€ 150.000	€ 150.000
Waterbewust leven	€ 800.000	-€ 400.000	-€ 400.000	-€ 400.000	-€ 400.000
Digitale transformatie	€ 2.500.000	€ 750.000	€ 1.250.000	€ 1.250.000	€ 1.250.000
Totaal kosten	€ 18.285.770	€ 707.910	€ 2.334.430	€ 1.841.480	€ 1.841.480
Toekomst bestendig Watersysteem	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Gezond Water	-€ 1.748.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bodemdaling Veenweide	-€ 975.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Zuivere ontwikkeling	-€ 5.500.200	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Duurzaamheid	-€ 730.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Sterke Lekdijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Waterbewust leven	-€ 800.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000
Digitale transformatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal Dekking	-€ 9.753.200	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000	€ 600.000
Netto Beheerkosten	€ 8.532.570	€ 1.307.910	€ 2.934.430	€ 2.441.480	€ 2.441.480

Toelichting:
In de Begroting 2022 zijn de strategische lijnen voor het eerst apart gepresenteerd. Bij deze voorjaarsnota is het meerjarenbeeld per strategische lijn geactualiseerd. Dit resulteert in totale kosten omvang van € 9,84 miljoen in 2023. Dit is 6,5% van de totale netto beheerskosten van HDSR. De grootste mutatie ten opzichte van 2022 is de kostenontwikkeling bij de strategische lijn Digitale transformatie met € 0,75 miljoen. De afzonderlijke mutaties zijn hierboven per strategische lijn toegelicht

03. Doorwerking eerdere besluit vorming, ontwikkelingen van buiten enerschikking van middelen

In deze voorjaarsnota zijn verschillende soorten ontwikkelingen in het financieel kader opgenomen. De ontwikkelingen rond nieuw beleid die onder de strategische lijnen vallen zijn in het voorgaande hoofdstuk toegelicht. In deze paragraaf lichten we de overige ontwikkelingen toe. Deze bestaan uit ontwikkelingen die voortvloeien uit eerdere besluiten, autonome ontwikkelingen van buiten, en ontwikkelingen buiten de strategische lijnen die in deze voorjaarsnota zijn verwerkt. In bijlage 2 treft u een overzicht van deze ontwikkelingen en wijzigingen met daarbij een doorwerking naar de beide heffingen (waterzuivering en watersysteem).

3.1 Doorwerking eerdere besluitvorming

In eerdere voorjaarsnota's zijn eerdere besluiten genomen die nog doorwerken in het meerjarig kader. Ze worden hier kort toegelicht.

Exoten bestrijding

Een voorbeeld van een verlaging van het netto kostenniveau is de daling van de kosten voor het bestrijden van plaagsoorten volgend uit eerdere besluitvorming. Op basis van de in 2018 door het algemeen bestuur vastgestelde strategie voor het bestrijden van plaagsoorten, is deze post voor de jaren 2019 en 2020 verhoogd om intensiever te bestrijden, maar daalt deze post weer tussen 2021 en 2022 beperkt. Maar vanaf 2023 is hiervoor € 350.000 structureel minder in de meerjarenbegroting opgenomen. Tegenover dit eerder genomen besluit is bij de overige ontwikkelingen een post opgenomen om deze structurele verlaging ongedaan te maken.

Beheerskosten voor het werken met Vidente

Bij het investeringsbesluit over Vidente zijn de budgetten voor de beheers- en onderhoudskosten niet verhoogd. In de Begroting 2022 zijn deze begroot op € 70.000. Vanaf 2023 bedragen deze kosten structureel € 110.000.

Toevoeging voorziening Baggeren

Het waterschap streeft ernaar om het watersysteem toestandsafhankelijk te onderhouden. In 2020 is er een nieuw grootonderhoudsplan (GOP) bagger voor de jaren 2020 tot en met 2023 vastgesteld. Dat houdt in dat onderhoud wordt uitgevoerd wanneer dit ook daadwerkelijk nodig is. Het GOP is de volgende stap in de overgang van cyclisch baggeren op basis van standaard herhalingstijden naar toestandsafhankelijk baggeren.

Het baggerteam is op sterkte en goed op stoom gekomen. Er is in 2021 veel werk verzet en dat resulteert ook voor de komende jaren tot het baggeren van vele kilometers watergangen. Dit leidt, eerder dan verwacht, tot hogere uitgaven voor baggeren in de komende jaren. Het gaat hier om een verschuiving tussen de jaren en dus niet om een totale verhoging van het kostenniveau. De in de meerjarenraming doorgevoerde verlaging van de dotaties in 2022, 2023 en 2024 van in totaal € 2.000.000 is op basis van deze recente informatie dan ook niet terecht. De uitgaven voor de komende

4 jaar overstijgen nu het totaal van de dotaties die in de huidige meerjarenbegroting zijn opgenomen. Ondanks het positieve saldo ultimo 2021 ontstaat er daardoor, volgens de huidige planning, voor het baggerdeel ultimo 2025 een tekort in de voorziening van bijna € 1.400.000. Daarom wordt ten laste van het boekjaar 2021 een bedrag van € 1.400.000 extra aan de voorziening toegevoegd. Om ook de voorziene, hogere uitgaven voor 2026 op te vangen worden via deze voorjaarsnota de dotaties voor 2023 tot en met 2026 nogmaals in totaal met € 400.000 verhoogd. Hiermee wordt de eerder genoemde verlaging grotendeels gecorrigeerd. Jaarlijks wordt bij de voorjaarsnota beoordeeld of de dotaties voor de volgende 4 jaren voldoende zijn en passen, indien nodig, de omvang daarvan aan. Daarnaast is het saldo van de voorziening toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud (oud) met een bedrag van ongeveer € 491.000 toegevoegd aan de voorziening toestandsafhankelijk watersysteemonderhoud.

Doorwerking nieuw personeel Begroting 2022

In de Begroting 2022 is het uitgangspunt verwerkt dat nieuw personeel gemiddeld per 1 maart 2022 in dienst zou zijn. Door dit uitgangspunt te hanteren is in de begroting voor deze nieuwe medewerkers 10 maanden salaris opgenomen. Het zou niet correct zijn als we voor de inzet van deze functies het niveau van de Begroting 2022 zouden overnemen. Daarom is er een correctie op deze post verwerkt zodat voor deze medewerkers voor 12 maanden salariskosten zijn opgenomen in het financieel kader.

Bijdrage Waterschapshuis

Het Waterschapshuis heeft reeds een aantal begrotingswijzigingen verwerkt die vanaf 2019 hebben geleid tot een structurele kostenverhoging. Deze vloeien voort uit de keuzes die het Waterschapshuis heeft gemaakt om, ten eerste de eigen organisatie beter in te richten op de werkzaamheden en ten tweede om ruimte binnen de begroting te creëren om waterschappen ondersteuning te bieden in de digitale transformatie. Voor de aanvullende bijdrage aan Het Waterschapshuis is vanaf 2020 een bedrag van € 250.000 nodig dat elk jaar met € 50.000 opgehoogd wordt. Deze ophoging per jaar is in het financieel kader voor de periode 2023 -2026 opgenomen.

Verhoging bijdrage BghU

De stijging van de bijdrage in 2022 aan de BghU hing sterk samen met een transitie van het ICT-landschap binnen die organisatie. Naar aanleiding van nieuwe regelgeving voor provincies en gemeenten wordt de vervanging van het informatiesysteem niet geactiveerd, maar belast BghU de kosten in het jaar waarin ze gerealiseerd zijn door aan de deelnemers. Dit zal meerjarig een fluctuerend kostenniveau met zich meebrengen. Vanaf 2023 liggen de kosten structureel € 100.000 lager dan in 2022.

Extra capaciteit voor uitvoering aanbestedingen

In het kader van de rechtmatige aanbesteding van contracten is in 2022 tijdelijk extra capaciteit benodigd. Er is sprake van een boegwolf die we in 2022 moeten wegwerken. Daarnaast

blijkt dat het aantal aanbestedingen structureel hoger is dan de huidige personele capaciteit kwalitatief goed kan verwerken. Dit vraagt om een structurele uitbreiding in de

3.2 Autonome ontwikkelingen van buiten

De bedragen in onze meerjarenbegroting worden deels beïnvloed door factoren die grotendeels buiten onze invloedssfeer liggen. Het duidelijkste voorbeeld hiervan is de verhoging van de begrotingsposten om de exogene prijsstijgingen op te vangen, de indexering. Maar ook op de omvang van de solidariteitsbijdrage voor het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) hebben wij bijvoorbeeld geen directe invloed. Daarnaast is een meerjarenbegroting ook een doorvertaling van de bestuurlijke ambities, inclusief reeds ingezet beleid uit eerdere begrotingen. Een aantal ambities heeft een doorwerking naar latere jaren. Het college heeft in haar coalitieakkoord opgenomen dat we het oude 'aflopende meerjarige incidentele beleid' alleen beëindigen als het geen inhoudelijke consequentie heeft. In de periode 2023-2026 leidt dit zowel tot verhogingen als verlagingen van het netto kostenniveau. Ook deze zijn verwerkt in het financieel kader van deze voorjaarsnota.

Hieronder lichten we kort van een aantal van dit soort ontwikkelingen de financiële consequenties voor de meerjarenbegroting en daarmee het financieel kader van deze voorjaarsnota toe.

Indexering

Voor de indexering volgt het waterschap de cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). In het financieel kader is voor de periode 2023 - 2026 is met de volgende indexering van de personeelskosten en een indexering op overige kosten en opbrengsten rekening gehouden.

Tabel 3: Bron Midden Lange Termijn raming CPB, peildatum maart 2022

Indexering (in procenten)	2023	2024	2025	2026
Loonvoet	3,6	4,1	4,1	3,8
Overige kosten en opbrengsten	2,3	2,8	2,8	2

Momenteel is onduidelijk wat eventuele gevolgen zijn van de oplopende geopolitieke spanningen op deze indexeringspercentages. Bij het opstellen van de begroting verwerken we bij materiële afwijkingen de nieuwe ramingen van het CPB.

capaciteit. Voor 2022 was in de begroting een bedrag van € 25.000 opgenomen. Vanaf 2023 liggen de kosten structureel € 125.000 lager.

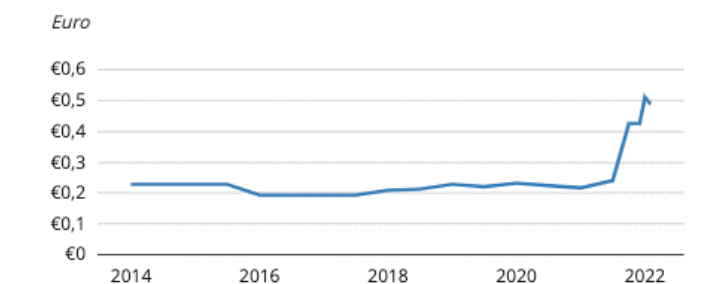
Energieprijzen

Ook ons waterschap wordt de komende jaren geconfronteerd met sterk stijgende energieprijzen. HDSR maakt gebruik van een energiebroker die de prijzen voor stroom en gas vastklikt. Voor 2023 is voor het 1e half jaar al prijzen vastgeklekt en we zien dat de kosten daarmee bijna verdubbelen ten opzichte van 2022. Dit is allemaal het gevolg van de ontwikkelingen op de energiemarkt die zich hebben voorgedaan. In 2021 is er een aantal ontwikkelingen geweest die een grote rol hebben gespeeld in hoe de energiemarkt zich heeft ontwikkeld. Vanwege de corona maatregelen was de vraag naar stroom en gas begin 2021 naar een dieptepunt gezakt. Naarmate de corona maatregelen werden opgeheven, trok de vraag naar producten en diensten weer aan. Als gevolg van de aantrekkende economie ontstond er een grote energiebehoefte. Daarnaast was men in Azië bereid meer te betalen voor gas dan in Europa, waardoor veel van het gas geëxporteerd werd. Dat dreef de prijs verder op. Omdat de gaswinning binnen Nederland verminderd wordt en de Nederlandse voorraden minder gevuld zijn dan normaal moeten energieleveranciers extra buitenlands gas aankopen. In de nacht van 23 op 24 februari 2022 is Rusland Oekraïne binnengevallen. Hierdoor zijn de politieke spanningen rondom de Nord-Stream 2 pijplijn (rechtstreekse verbinding met Rusland) verder opgelopen en de gasprijzen weer enorm gestegen. De verwachting is niet dat de prijsstijging een kortstondig karakter zal hebben. Daarom zijn de prijzen die voor het 1e half jaar van 2023 voor het gehele jaar 2023 doorgerekend en is in het meerjarig financieel kader met een hoger prijsniveau gerekend. Het financieel effect bedraagt in 2023 in totaliteit € 5,1 miljoen. Hiervan komt € 1,1 miljoen ten laste van de watersysteemheffing en € 4,0 miljoen ten laste van de zuiveringsheffing.

Tabel 4: Ontwikkeling stroom en gastarieven

Ontwikkeling stroomtarieven 2014-2022

Inclusief 21% BTW, energiebelasting en ODE

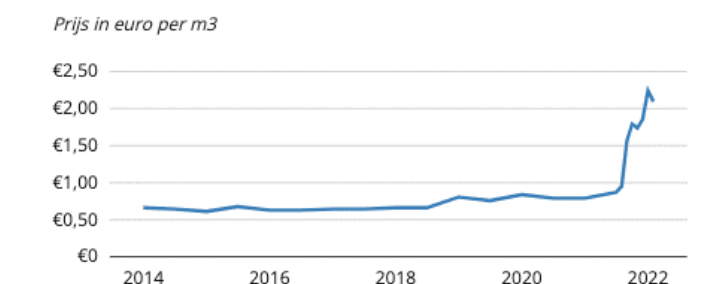

Gemaakt met ANP/LocalFocus

Bron: [Easyswitch.nl](https://www.easyswitch.nl)

Ontwikkeling gasprijs per m3 (2014-2022)

Inclusief 21% BTW, energiebelasting en ODE

Gemaakt met ANP/LocalFocus

Bron: [Easyswitch.nl](https://www.easyswitch.nl)

HWBP

Volgens de geactualiseerde opgaven vanuit de Unie van Waterschappen (29 maart 2022) stijgt de solidariteitsbijdrage aan het HWBP in 2023 ten opzichte van 2022 met € 0,3 miljoen, maar vanaf 2024 daalt deze met € 0,6 miljoen van € 8,4 miljoen tot € 7,8 miljoen. In jaren daarop geeft de ontwikkeling van de solidariteitsbijdrage een fluctuerend en oplopend beeld.

Tabel 5: Bron Meerjarig raming HWBP solidariteitsbijdragen waterschappen

(bedragen in € miljoenen)	2023	2024	2025	2026
Solidariteitsbijdrage HWBP	8,40	7,80	7,40	8,20

De systematiek waarmee de Unie van Waterschappen, in overleg met het HWBP, de solidariteitsbijdrage begroot veroorzaakt de fluctuaties in de bijdrage over de begrotingsjaren. In de berekening wordt ook rekening gehouden met het totaal van de bijdragen van de waterschappen aan de projecten die zij zelf uitvoeren: de zogenaamde 10% eigen bijdrage. Door verschuivingen van deze projecten in de tijd ontstaan ook verschillen in de eigen bijdragen en daardoor ook verschillen in de solidariteitsbijdragen. De Unie van Waterschappen zoekt naar een systematiek waarin dergelijke ongewenste fluctuaties beperkt zijn. We wachten dit resultaat af voordat we zelf gaan onderzoeken of er mogelijkheden zijn om de doorwerking van deze fluctuaties in het begrote netto kostenniveau te ondervangen.

Afschrijvings- en rentekosten

Tabel 6: Verloop kapitaallasten

Door meer (verwachte) activeringen in 2021 en 2022 ligt het niveau van de afschrijvingskosten in 2023 hoger dan we volgens de begroting van 2022 zouden verwachten. Deze stijgende trend zet zich meerjarig door voor de watersysteemheffing. Een deel van de hogere afschrijvingskosten komt ten laste van de bestemmingsreserve voor de GHJ. Bij de zuiveringsheffing zien we juist de stijging weer teruglopen in de periode van 2023-2026. De rentelasten liggen in 2023 ongeveer op het niveau van de begroting van 2021 en stijgen in 2023 en 2024 licht ten opzichte van 2021. Een grotere stijging voorzien we pas in 2025. Dit komt voort uit een grotere financieringsbehoefte als gevolg van het in uitvoer komen van meerdere trajecten van het programma Sterke Lekdijk.

3.3 Overige ontwikkelingen

Om het huidige beleid voort te kunnen zetten doen zich soms ontwikkelingen voor die extra inzet van middelen vragen zonder dat daar een nieuwe bestuurlijke keuze aan ten grondslag ligt. Deze extra inzet is nodig om vanuit de organisatie de ambities te bewerkstelligen.

Watersysteembeheer Solidariteitsbijdrage MRB terugdringen tot de landgrens

In 2019 heeft de ledenvergadering van de Unie van Waterschappen besloten om de bestrijdingsstrategie muskusratten te wijzigen van "onder controle" naar "terugdringen tot aan de landsgrens". Het doel is om dit in een periode van 10 tot 15 jaar (gerekend vanaf 2019) te bereiken. Na het terugdringen van de muskusrat tot aan de landsgrens, volstaat naar verwachting een basisinzet van 0,5 velduur per kilometer watergang in het binnenland. Echter aan de grens moet de defensielijn in stand worden gehouden. Voor de grenswaterschappen betekent dit dat zij nooit volledig terug kunnen gaan naar een basisinzet van 0,5 uur per kilometer watergang. Voor deze defensielijn en de daarbij behorende blijvende extra kosten van € 4,3 miljoen per jaar wordt nu de solidariteitsfinanciering ingesteld.

Landelijk (Unie) wordt voorgesteld om de extra kosten van de grensbewaking van € 4,3 miljoen onder te brengen in de nieuwe solidariteit. De solidariteitsheffing wordt getrapt ingevoerd. In 2023 wordt dan een kwart van de kosten voor grensbewaking gezamenlijk opgebracht, stijgend naar de helft van de kosten in 2027 en het volledige bedrag in 2031. Deze verrekken systematiek vraagt vanaf 2023 structureel een extra bijdrage van HDSR van afgerond € 48.000.

Organisatie op sterkte i.r.t stikstof dossier, hydrologie, uitbreiding gebiedsteam Leidsche Rijn en middenmanagement

De organisatie zal op diverse plaatsen op sterkte gebracht moeten worden om de ambities zoals gesteld in het Waterbeheerprogramma mogelijk te maken. In het kader van het stroomopwaarts werken is extra capaciteit nodig bij bijvoorbeeld het gebiedsteam Leidsche Rijn en stikstof dossier.

Er komen de komende jaren gigantische opgaven op de waterschappen af door klimaatverandering en ontwikkelingen die wij inzetten om daarmee om te gaan. Dat geeft een grote personele druk, onder andere op de hydrologen. Dat hebben we tot nu toe opgelost door ad hoc oplossingen te zoeken, maar dit moet structureel goed geborgd worden.

De organisatie is de afgelopen jaren behoorlijk gegroeid en vraagstukken zijn complexer geworden. De span of control is hierdoor te groot geworden. Dit die vraagt om versterking van het middenmanagement op diverse plekken binnen de organisatie.

Data en informatie en databeheer

Data en informatie Er ligt voor HDSR een flinke uitdaging op gebied van datamanagement en digitalisering. Dit vraagt om beleid en sturing vanuit de diverse afdelingen. Enerzijds omdat ze meegaan in de ontwikkelingen vanuit de strategische lijn Digitale Transformatie. Anderzijds gaat de digitale transformatie nieuwe mogelijkheden bieden om de gestelde doelen te bereiken (denk aan nieuwe communicatiemiddelen, verbeterde dataverwerking en -analyse mogelijkheden en artificial intelligence). Naast de techniek gaan ook processen en werkwijzen veranderen. Hierbij proberen we ook ons voordeel te doen met de ontwikkelingen op dit vlak bij andere waterschappen.

Databeheer Het is noodzakelijk dat er een continu proces plaatsvindt dat de datakwaliteit van het beheerregister monitort. Om allerlei redenen namelijk (gewijzigde standaarden, technologische ontwikkelingen, menselijk falen, etc.) kunnen er fouten in het beheerregister sluipen. Er is inmiddels een controlemechanisme geïmplementeerd, inclusief een dashboard datakwaliteit beheerregister. Hierbij wordt meerjarig het benodigd budget dat kan worden ingezet om de als foutief bestempelde gegevens landmeetkundig in te laten meten aangevraagd.

Tabel 7: Kosten Watersysteembeheer

Beschrijving	2023	2024	2025	2026
Solidariteitsbijdrage MRB terugdringen tot de landsgrens	47.920	47.920	47.920	47.920
Organisatie op sterkte i.r.t stikstof dossier, hydrologie, uitbreiding gebiedsteam Leidsche Rijn en middenmanagement	682.000	682.000	682.000	682.000
Data en informatie en Data beheer	430.000	430.000	430.000	430.000
Exoten (niet doorzetten verlaging volgens AB-voorstel)	-	-	365.000	365.000
Pilot bestrijding rivierkreeften	-	-	-	-
Voortzetting Waterraad	50.000	50.000	50.000	50.000
Totaal Watersysteembeheer	1.209.920	1.209.920	1.574.920	1.574.920

Zuiveringsbeheer Versterken beheerorganisatie op het gebied van procesautomatisering

Met de toenemende dreiging op (cyber) security moet het beheer op gebied van de procesautomatisering (=PA) beter worden georganiseerd. Ten eerste omdat we dat in het kader van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (=BIO) in unieverband hebben afgesproken. De score op BIO is 1,3 waar 4 het streven is. In technische zin is de PA (redelijk) op orde maar er is niet of nauwelijks beleid. Het beleid is ook nauwelijks geïmplementeerd en vertaald naar procedures en werkwijzen. Logischerwijs is ook borging niet op orde en is er geen kwaliteitsmanagement op de processen mogelijk. (in Audittermen opzet, bestaan en werking). Om het beheer van de PA te professionaliseren willen we HDSR-breed een IT-dienst PA inrichten. Om deze dienst te kunnen laten functioneren is een aantal nieuwe rollen nodig, namelijk beleid en ontwikkeling PA, security officer (ISO), (versterking) operationeel beheer en een product owner PA.

Tabel 8: Kosten Zuiveringsbeheer

Beschrijving	2023	2024	2025	2026
Versterken beheerorganisatie op het gebied van de Procesautomatisering	250.000	250.000	250.000	250.000
Uitvoeringsprogramma Zuiveringsvisie	430.000	580.000	580.000	580.000
Totaal Zuiveringsbeheer	680.000	830.000	830.000	830.000

Exoten en pilot bestrijding rivierkreeften HDSR houdt zich al sinds eind jaren negentig (in het kader van haar kerntaken) bezig met de bestrijding van plaagsoorten die de watertoevoer beperken. Het gaat hier bijvoorbeeld om grote waternavel, ongelijkbladig vederkruid, parelvederkruid, waterwaaier en Aziatische duizendknoopsoorten. De inspanningen om de genoemde soorten te elimineren/ beheersen en de daarbij behorende kosten zijn de laatste jaren alleen maar gestegen. Oorspronkelijk werd ingezet op het daadwerkelijk uitroeien van de exoten en is in de begroting een afname van het budget opgenomen. Inmiddels is gebleken dat dit niet mogelijk is. Deze afname wordt hiermee ongedaan gemaakt. Bestrijding van nieuwe (planten)plaagsoorten en rivierkreeften zijn niet in het budget meegenomen.

Voortzetting Waterraad De waterraad bestaat 1,5 jaar, en is een succes gebleken. De huidige raad stopt half juni 2022 dagelijks bestuur stelt voor om de waterraad structureel voort te zetten voor € 50.000 per jaar. Dit betekent dat we jaarlijks een nieuwe waterraad gaan werven, en doorgaan met het organiseren van excursies en sessies voor de leden. Ook gaan we de waterraad meer verbinden/gebruiken voor doelen, zoals waterbewustzijn.

Uitvoeringsprogramma Zuiveringsvisie In maart 2022 heeft het algemeen bestuur de nieuwe Zuiveringsvisie 2050 vastgesteld. In deze zuiveringsvisie staan hoge ambities in het kader van verduurzamen (energie & grondstoffen) en het nuttig inzetten van ons effluent voor de omgeving. Om invulling te geven aan deze visie wordt er in 2022 een programma opgesteld. De routekaart uit de visie wordt concreter uitgewerkt in het 'wat' (welke studies, projecten en maatregelen) en het 'hoe' (wie, wanneer en welke middelen zijn nodig). Om het uitvoeringsprogramma te realiseren is er in 2023 € 0,43 miljoen nodig en stijgt de benodigde middelen naar € 0,58 miljoen per jaar.

Bestuur en Organisatie
Haalbaarheidsonderzoek vervanging financieel systeem

Het huidige financieel systeem wordt niet meer als passend ervaren. Dit resulteert in veel handelingen bij de gebruikers en veel maatwerk om te voldoen aan het wensen. Dit maakt het een moeilijk onderhoudbaar systeem. Daarnaast zijn er HDSR-brede ontwikkelingen als het programma TBB en het verbeterproject 'Van bestellen tot betalen' die wederom tot aanpassingen gaan vragen. Het overgaan naar een ander financieel systeem is een complex en langdurend proces. Het contract inzake het financiële pakket (Oracle) loopt medio 2024 af. In het contract bestaat de mogelijkheid om vervolgens 2 keer het contract met 2 jaar te verlengen. Om voldoende tijd te hebben willen we in 2022 eerst een verkenning doen naar de mogelijk scenario's en de impact daarop in de vorm van een variantenstudie. Voor 2023 vragen we eenmalig een bedrag van € 70.000 aan om vervolgens een haalbaarheidsonderzoek te verrichten inzake de voorkeursvariant.

Omgevingswet

Met de Omgevingswet wordt vergunningverlening van en toezicht op eigen werken van HDSR opnieuw geïntroduceerd. Deze was met de Waterwet van 2009 vervallen. Herintroductie betekent een vergroting van werkbelasting die niet binnen de bestaande capaciteit kan worden opgevangen. De afgelopen jaren is deze steeds opgevoerd maar met het uitstel van de Omgevingswet niet geëffectueerd. Voor 2023 en verder wordt structureel een bedrag van € 0,2 miljoen aangevraagd.

Oprichten recruitment team ten behoeve voor de War of talent

HDSR gaat de War of talent aan door het duurzaam inrichten van een recruitmentteam dat verantwoordelijk is voor recruitment (vast en inhuur), arbeidsmarktcommunicatie en sourcing. Hiervoor is € 0,5 miljoen per jaar voor benodigd. Hiernaast zijn er aanvullende middelen van jaarlijks € 0,15 miljoen nodig om uitvoering te geven aan het werk van de recruitmentspecialisten. Denk hierbij aan kosten voor Jobslots op LinkedIn en kosten inzake arbeidsmarktcommunicatie.

De arbeidsmarkt is krap en blijft naar verwachting ook krap voor de kennisintensieve en technische beroepen. Er moet al meer inspanning gedaan worden om vacatures in te vullen. Daarnaast is het aantal uitstaande campagnes nog nooit zo groot geweest. In het Waterbeheerprogramma is een stevige ambitie neergezet. Al deze ambities hebben één ding gemeen: namelijk dat er extra kwalitatieve en kwantitatieve bemensing nodig is om aan deze ambities te kunnen voldoen.

Tabel 9: Kosten Bestuur en Organisatie

Beschrijving	2023	2024	2025	2026
Haalbaarheidsonderzoek vervanging financieel systeem	70.000	-	-	-
Omgevingswet	200.000	200.000	200.000	200.000
Het oprichten van een recruitmentteam t.b.v. de War of Talent	630.000	680.000	680.000	680.000
Vorbereiding invoering rechtmatigheidsverantwoording	50.000	50.000	25.000	-
Event planner	100.000	100.000	100.000	100.000
Totaal Bestuur en Organisatie	1.050.000	1.030.000	1.005.000	980.000

Met het uitvoeren van een strategische personeelsplanning (=SPP) is de afwijking tussen het huidige en toekomstige personeelsbestand geïnventariseerd. Hiermee is de noodzaak voor recruitment (voor zowel de interne als externe arbeidsmarkt) zichtbaar geworden.

Naast de verwachte blijvende krapte op de arbeidsmarkt, zijn er ook andere structurele ontwikkelingen op de arbeidsmarkt waardoor HDSR haar wervingsstrategie moet aanpassen. Denk aan sourcing, competentiegericht werven en meer samenwerken met andere waterschappen. Ook meer focus op jong talent (stages, traineeships, meer nadruk op opleiden). Met een goed recruitmentapparaat kun je nu, maar ook in de toekomst anticiperen op ontwikkelingen in de arbeidsmarkt.

Vorbereiding invoering rechtmatigheidsverantwoording

Er is aanpassing van de wetgeving in de maak waarbij het dagelijks bestuur van het waterschap net als de gemeenten en provincies vanaf het boekjaar 2025 zelf een rechtmatigheidsverantwoording afgeeft in plaats van dat de accountant hier een oordeel over geeft.

De Unie van Waterschappen heeft een stappenplan opgesteld en daaruit blijkt het vroegtijdig oppakken van deze regelgeving wenselijk is omdat dit het gesprek vraagt met het algemeen bestuur over de scope (sec financiële rechtmatigheid of brede in control statement) en met de accountant over de onderlinge samenwerking.

Om dit traject tot een goed einde te brengen wordt voor de komende tweeënhalf jaar extra middelen (in totaal € 0,125 miljoen) gevraagd om over voldoende kennis en ervaring vanuit de provincies en gemeenten te kunnen beschikken.

Event planner

Het college heeft de wens uitgesproken - zowel in het kader van een kennismakingstraject na de verkiezingen in 2023 als ter invulling van 'stroomopwaarts' werken vanuit het WBP - om meer gezamenlijke evenementen, oplooppjes etc. te organiseren met bestuurlijke partners enz. Daarom bestaat de behoefte aan een soort van 'event-planner' die dergelijke events coördineert, in overleg met enerzijds het betrokken management en anderzijds de betrokken inhoudelijke alsmede ondersteunende medewerkers. Voor deze rol is structureel een bedrag van € 100.000 opgenomen.

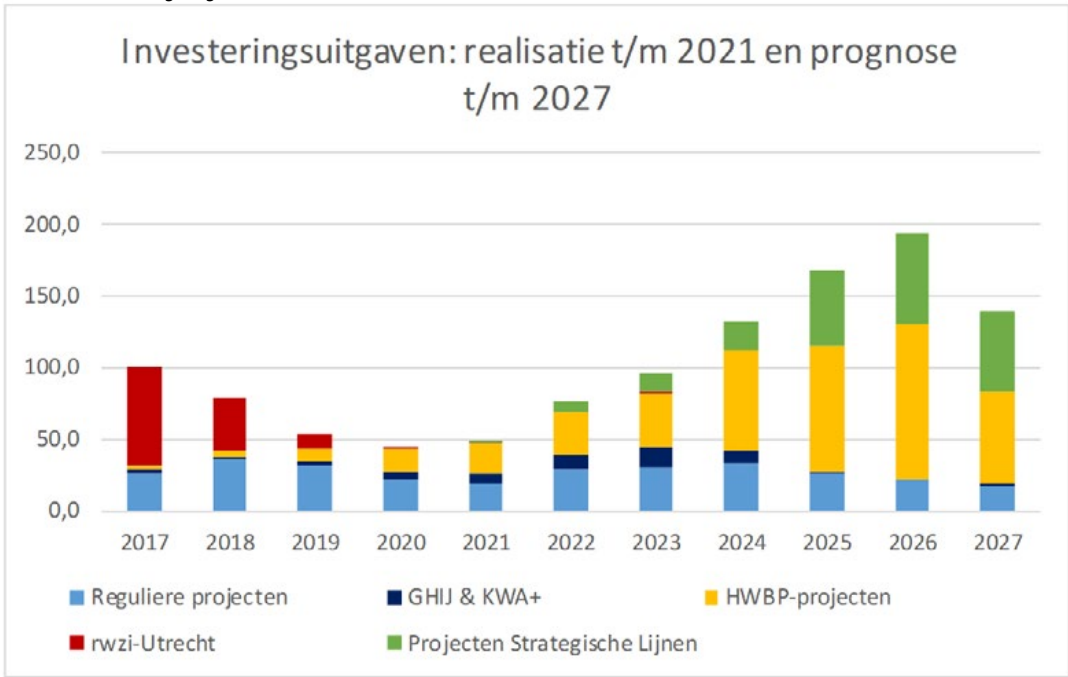
04. Meerjarige doorkijk investeringen

4.1 Investeringsagenda

Bovenop de vast te stellen termijn van vier aankomende jaren, blikt de voorjaarsnota indicatief tot tien jaar vooruit in de investeringsagenda. Hiervan is een overzicht opgenomen in bijlage 1. Naast de investeringsuitgaven worden daar dit jaar ook de verwachte inkomsten weergegeven. Zowel vanuit subsidies –bijdragen in investeringen die in het bezit van HDSR komen– als voor ‘doorbelastingen aan derden’ –voor investeringen die aan derden worden overgedragen– bijvoorbeeld meekoppelkansen in het kader van ‘samen met’.

De komende jaren nemen onze investeringsuitgaven flink toe. Dit komt enerzijds doordat projecten met externe inkomsten in de uitvoeringsfase zitten of komen, zoals KWA+, Sterke Lekdijk en GHJ-Noord. Anderzijds zullen de voorbereiding en realisatie van de strategische lijnen de komende jaren hun beslag krijgen. De reguliere programma’s en projecten laten een licht schommelend maar stabiel uitgavenvolume zien, waaronder de GOP’s en gebiedsplannen. Na 2026 neemt de indicatieve investeringsprognose af, mede omdat over die periode nog geen gegevens en voldoende concrete plannen bekend zijn.

Tabel 10: Investeringsuitgaven

4.2 Financiële effecten

De investeringsagenda van het waterschap bestaat uit eigen investeringsprogramma's en grote projecten met verschillende vormen van (externe) bekostiging. Dit werkt verschillend door in de belastingtarieven. De financiële doorwerking is te splitsen in twee delen:

1. nvesteringen in de eigen programma's en beleidskeuzes, voor beheertaken die wij volledig zelf bekostigen. Afschrijvingskosten en rentelasten hiervoor komen volledig voor rekening van HDSR.
2. Uitvoering van grote projecten die we binnen het beheergebied uitvoeren (Sterke Lekdijk, KWA+, GHJ, GHJ- Noord), maar met ieder hun eigen dekking:
 - HWBP-projecten: Sterke Lekdijk en GHJ-Noord: 90% externe dekking, voor wat betreft de sobere en doelmatige veiligheidsopgave;
 - dekking vanuit de Rijksoverheid: KWA+: 100% externe dekking;
 - dekking vanuit eerder ontvangen middelen van RWS: GHJ: 100% dekking via bestemmingsreserve.

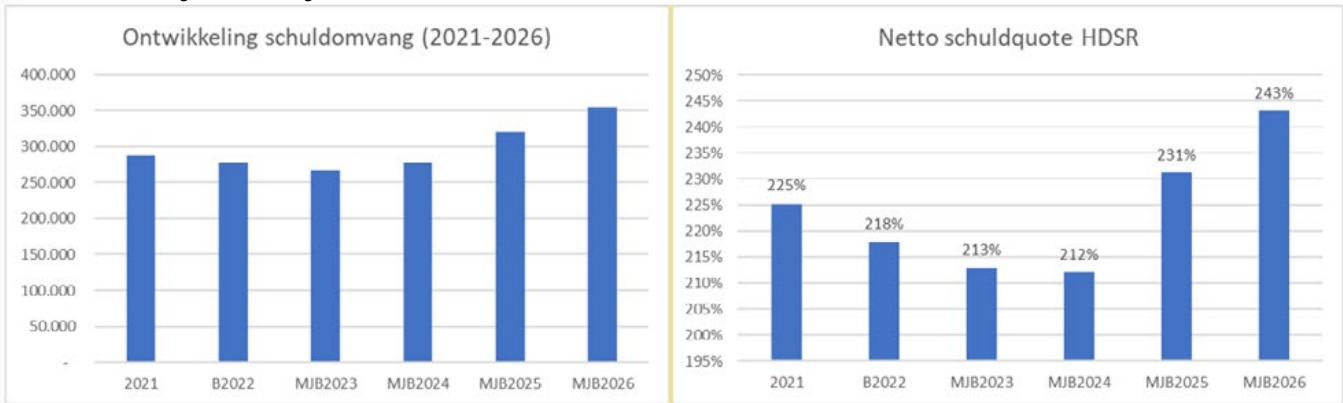
bijdrage in de) uitvoering van grote projecten. Bijvoorbeeld door de uitvoering van Sterke Lekdijk nemen de kapitaallasten (afschrijvings- en rentelasten) vanaf 2025 geleidelijk toe, tot circa € 2,0 miljoen per jaar extra (op basis van de indicatieve rekenom: 10% van de totale investering à € 480 miljoen, met gemiddeld een afschrijvingstermijn van 25 jaar). Ook het gereedkomen van (duurzaamheids-) projecten uit de strategische lijnen leidt op termijn tot hogere kapitaallasten. Tegenover deze stijging komen in de toekomst lagere energiekosten. Voor de periode 2023–2027 wordt vanuit deze projecten per saldo nog geen stijging van de kapitaallasten verwacht, omdat de grootste projecten pas na die periode worden afgerond.

Op de lange termijn stijgen de kapitaallasten door de (eigen

4.3 Ontwikkeling schuldumfang

Na een periode van overliquiditeit en het aantrekken van nieuwe leningen niet nodig was, zal de schuldenomvang vanaf 2024 weer gaan stijgen. De stijging komt voort uit een groeiende investeringsomvang zoals in paragraaf 4.1 is weergegeven. De netto schuldquote zal in 2024 het laagste punt bereiken. Door de toename van de schuldenomvang vanaf 2024 en de gelijkmatige belastingopbrengstenontwikkeling zal ook de netto schuldquote weer toenemen. De ontwikkeling van de netto schuldquote is niet zorgelijk. Kijkend naar de bedrijfsvergelijkingen dan was afgelopen jaar de gemiddelde netto schuldquote van alle waterschappen 258%.

Tabel 11: Ontwikkeling schuldumfang

05. Financiële uitgangspunten

Hoewel we de meerwaarde in constructief samenwerken zoeken, blijven we wel verantwoordelijk voor de eigen waterschapstaken. We werken daarbij doelmatig en transparant, en geven kosteneffectief invulling aan integraal waterbeheer. De nieuwe bestuurlijke begrotingsstructuur vanuit de strategische lijn Toekomstbestendig begroten zal vanaf de Begroting 2023 zorgen voor meer transparantie, voorspelbaarheid en de stuurbaarheid van de begroting van het waterschap.

Deze voorjaarsnota bouwt voort op ingezet beleid en de ambities zoals die in het Waterbeheerprogramma 2022–2027 zijn beschreven. In het voorgaande hoofdstuk 'De strategische lijnen' lichtten we de betreffende ontwikkelingen toe en gaven we een inschatting van de mogelijke financiële consequenties voor de komende periode.

Anders dan andere jaren wordt het waterschap geconfronteerd met hogere prijs- en loonindexcijfers mede door de oplopende inflatie. De verdere ontwikkeling van de prijs- en loonindex is zeer onzeker als gevolg van de oplopende geopolitieke spanningen.

5.1 Proces

We beogen een helder en transparant proces te faciliteren met de stukken uit de planning en control-cyclus, zowel voor het bestuur als voor de organisatie. Hiertoe hanteren we onder meer het principe dat nieuwe onderwerpen waarvoor budget nodig is, in het proces voor de voorjaarsnota een plek krijgen. De begroting is vervolgens een nadere uitwerking van het eerste jaar van de voorjaarsnota. Deze werkwijze draagt bij aan de voorspelbaarheid en geeft focus aan de organisatie.

Daar waar het vooruitkijken in de voorjaarsnota leidt tot een afgewogen besluitvorming over het totaal aan opgaven en een bijbehorend kostenniveau, vertalen we deze kosten pas in belastingtarieven bij de begroting. Berekeningen voor de tarieven zijn later in het jaar nauwkeuriger te maken door een beter zicht op het belastingdraagvlak en de grondslagen.

5.2 Uitgangspunten

De kaders voor het financieel beleid in deze voorjaarsnota sluiten aan bij de in het bestuur gevoerde discussies. Gehanteerde uitgangspunten hierbij zijn:

- we bouwen voort op het gedegen financieel beleid van het algemeen bestuur van de afgelopen jaren;
- we gaan uit van kostendekkende belastingtarieven en een gelijkmatige en voorspelbare ontwikkeling van de waterschapslasten;
- de lastenontwikkeling voor de periode van 2020–2023 kent een plafond van 4% stijging per jaar van de totale belastingopbrengsten voor het waterschap;
- als er buitengewone ontwikkelingen zijn die het plafond van 4% onder druk zetten, voeren we daarover een discussie in het algemeen bestuur.

Gelet de omvang van de prijs- en loonontwikkeling indexcijfers en de onzekerheden die de oorlog in Oekraïne met zich meebrengt kunnen we concluderen dat er sprake is van buitengewone ontwikkelingen. Het dagelijks bestuur wil graag met het algemeen bestuur in discussie gaan hoe bij de meerjarenbegroting van 2023 de financiële consequenties in de belastingopbrengsten vertaald mogen worden. Hiervoor zijn in de aanloop naar deze concept-voorjaarsnota vele

scenario's verkend. Een aantal realistisch geachte scenario's wordt in bijlage 3 toegelicht. Daarbij zijn ook de belangrijkste consequenties voor ontwikkelingen van belastingopbrengsten en egaliseringsreserves weergegeven.

In tegenstelling tot het beeld van de laatste jaren is er in deze voorjaarsnota sprake van een evenredige stijging van het netto kostenniveau voor zowel de watersysteem- als de zuiveringsheffing. Om toe te werken naar structureel kostendekkende tarieven, met als uitgangspunt een gelijkmatige (en matige) tariefontwikkeling, zal de inzet van egaliseringsreserves in beide heffingen nodig zijn. Met de inzet van de egaliseringsreserves kunnen we, indien nodig, tarieven vaststellen die lager zijn dan kostendekkend, om zo de ontwikkeling van de belastingtarieven gelijkmatig te laten verlopen. Daarbij is het goed denkbaar dat dit beeld per belastingcategorie verschilt: waar de categorie Ongebouwd een krappe en zelfs negatieve egaliseringsreserve heeft, zal een tarief hoger dan kostendekkend nodig blijven om deze aan te vullen. Vooral de categorie Gebouwd heeft enige ruimte in de reserve om eventueel een lager dan kostendekkend tarief te hanteren. Deze afwegingen maken we zoals gezegd jaarlijks bij het vaststellen van de belastingtarieven tegelijkertijd met de vaststelling van de begroting. Het uitgangspunt voor de vast te stellen belastingtarieven, voordat eventuele inzet van de egaliseringsreserves plaatsvindt, wordt gevormd door het totaal van de begrote netto kosten per heffing. Bij het tot stand komen van deze begrote kosten hanteert het waterschap de volgende uitgangspunten voor budgetbeheer:

- tegenvallers vangen we in beginsel op binnen het programma. Meevallers vallen vrij ten gunste van de algemene middelen voor de bredere afweging door het algemeen bestuur;
- meevallers incasseren we op het moment dat ze werkelijk gerealiseerd zijn en we anticiperen op tegenvallers zodra die zich aandienen;
- structurele kosten dekken we door structurele inkomsten;
- incidentele kosten kunnen ook gedekt worden door incidenteel beschikbare middelen.

5.3 Financieel kader

Via de voorjaarsnota stelt het algemeen bestuur het financieel kader vast voor de uitwerking van de (meerjaren)begroting van 2023. In het financieel kader zijn de volgende financiële uitgangspunten gehanteerd:

- De indexering van de personeelskosten voor 2023 is opgebouwd uit het onderhandelingsresultaat voor de cao voor 2022 en de indexering volgens de Verkenning middellange termijn van het CPB van maart 2022 voor de Loonvoet sector Overheid.
- Ook voor de Overige kosten en Overige opbrengsten is voor de indexering vastgehouden aan deze verkenning van het CPB.
- De solidariteitsbijdrage voor het hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) houden we buiten de standaard indexering. De stijging hiervan verwerken we separaat als autonome ontwikkeling in het meerjarig financieel kader.
- Vanwege de grote stijging van de energiekosten hebben we dat voor de kosten van elektriciteit dit jaar ook separaat in de autonome ontwikkeling verwerkt;
- Voor kapitaallasten passen we geen indexering toe.

Gemiddeld en gewogen leidt dit voor 2023 tot een indexering van de totale netto kosten van ongeveer 4,9%. Twee derde hiervan is toe te schrijven aan de stijging van de

energiekosten. Omdat deze voor 2024 en verder in de normale indexering meelopen is het totale effect van de indexering in die jaren kleiner; ongeveer 1,5%.

Financieel kader totaal HDSR

Door nauwkeurig alle autonome ontwikkelingen, overige ontwikkelingen en de doorwerking van het reeds ingezette beleid door te rekenen volgt dat de netto-kosten in 2023 met 10,2% stijgen tot € 152,041 miljoen. Daarbij is ook rekening gehouden met overige ontwikkelingen die volgens de ambtelijke organisatie nodig zijn om goed invulling te geven aan het ingezette beleid.

De ontwikkelingen van de netto-kosten voor 2023 houden voor de watersysteem- en zuiveringsheffing gelijke tred. Daarom wordt het financieel kader in eerste instantie voor geheel HDSR toegelicht. Later volgen de bijzonderheden per heffing.

Tabel 12: Financieel kader - totaal

	Begroting 2022
Netto-kosten Begroting 2022	138.030
Totaal autonome ontwikkelingen	
Totaal doorwerking ingezet beleid	
Totaal overige ontwikkelingen	
Totaal ontwikkelingen Strategische lijnen	
Totale netto-kosten VJN 2022	138.030
jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten	
Belastingopbrengsten	137.983
jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten	
Resultaat (mutatie egaliseringsreserve)	-47
(bedragen x € 1.000)	

Netto kosten

In bovenstaande tabel is voor de netto-kosten als uitgangspunt de € 138,030 miljoen van de begroting van 2022 gehanteerd. Daarbij zijn per onderdeel voor elk jaar de ontwikkelingen van de kosten ten opzichte van de begroting van 2022 opgeteld. Dat leidt ten slotte tot het netto-kostenniveau voor de komende jaren. De stijging van de netto kosten bestaat uit verschillende onderdelen. De beleidsmatige onderdelen zijn eerder in deze voorjaarsnota toegelicht. De uitgangspunten voor de autonome ontwikkelingen zijn aan het begin van dit hoofdstuk opgenomen.

Het netto kostenniveau tussen 2022 en 2023 stijgt met 10,2% van € 138,030 miljoen tot € 152,041 miljoen. Meerjarig is de ontwikkeling van de netto kosten lager. Vooral de stap van € 8,894 miljoen (ruim 6,4%) voor de autonome ontwikkelingen is tussen 2022 en 2023 aanzienlijk groter dan in 2024 en verder. Bij het overgrote deel (4,9%-punt) hiervan gaat het om prijzeffecten. Naast de reguliere indexeringen voor personele en overige kosten, die dit jaar hoger zijn dan andere jaren, wordt ook HDSR geconfronteerd met een buitensporige ontwikkeling van de energiekosten. Deze vertaalt zich in kosten voor elektriciteit die ten opzichte van de begroting van 2022 meer dan verdubbelen. Verder is er ook een correctie verwerkt van de indexeringen van Begroting 2022. Zo leidt bijvoorbeeld de verwachte cao voor 2022 tot een stijging van de personeelskosten met 2,9% terwijl in Begroting 2022 nog werd uitgegaan van 2,1%. Dit is in het jaar 2023 als correctie meegenomen. De ruimte van € 1,0 miljoen voor het nieuwe bestuur heeft geen invloed op de stijging tussen 2022 en 2023 omdat deze vanaf 2024 is verwerkt.

In onderstaande tabel is de opbouw van het netto-kostenniveau voor de komende jaren weergegeven. Samen met de inzet van de egaliseringsreserves vormen de belastingopbrengsten de dekking van de netto-kosten.

VOORJAARSNOTA 2022				
2023	2024	2025	2026	
138.030	138.030	138.030	138.030	
8.894	13.263	17.382	21.519	
870	1.155	1.641	1.726	
2.940	2.903	3.243	3.218	
1.308	2.934	2.441	2.441	
152.041	158.285	162.738	166.935	
10,2%	4,1%	2,8%	2,6%	
145.687	153.522	159.632	166.009	
5,6%	5,4%	4,0%	4,0%	
-6.355	-4.763	-3.106	-926	

Dekking: belastingopbrengsten en inzet egaliseringsreserves

Anders dan in voorgaande jaren is het zowel aan de kant van de watersysteemheffing als van de zuiveringsheffing niet mogelijk de stijging van de netto-kosten te vertalen in belastingtarieven die recht doen aan de uitgangspunten voor de ontwikkeling van de belastingopbrengsten, de ontwikkeling van de lastendruk en daarnaast kostendekkende tarieven. Om tot een acceptabele stijging van de lastendruk voor de belanghebbende te komen zullen de egaliseringsreserves moeten worden aangesproken. Deze reserves zijn bedoeld om onverwachte noodzakelijke pieken in de belastingopbrengsten te kunnen afvlakken. Het betreft feitelijk het spaarpotje voor de mindere tijden en die zich nu lijken voor te doen. Het inzetten van egaliseringsreserves is daarom nu een logische keuze.

In de beleidsnota reserves en voorzieningen zijn kaders gegeven omtrent de minimale en de maximale omvang van deze reserves (bandbreedte tussen de 5% - 10% per heffing een per specifieke categorie tussen de -20% en de +20%). De huidige omvang van deze reserves biedt ruimte om een deel van de kostenontwikkeling op te vangen, omdat op dit moment de reserves op totaal begrotingsniveau maximaal gevuld (>10%) zijn. Daarnaast zijn de egaliseringsreserves van een aantal belastingcategorieën meer dan maximaal gevuld en moeten ze voor een deel worden afgeroomd door de komende jaren tarieven vast te stellen die lager zijn dan kostendekkend.

Door de reserves voor de komende jaren niet tot 10% terug te brengen, maar tot 5%, binnen de bandbreedte van 5-10% terug te brengen is het mogelijk in de komende jaren ruimte te creëren zodat de belastingopbrengsten minder hard hoeven te stijgen. Hierbij wordt wel een afloop voorgesteld, omdat

anders op de lange termijn niet wordt voldaan kan worden aan het uitgangspunt kostendekkende tarieven. Door de inzet gelijkmatig af te bouwen wordt ook tegemoetgekomen aan de wens van gelijkmatige ontwikkeling van de belastingtarieven. De combinatie van minder snel stijgende kosten en een lagere inzet van de egalisereserves leidt in de komende jaren tot gelijkmatige tarieven die toegroeien naar kostendekkendheid in 2027.

Rekening houdend met de vastgestelde bandbreedtes voor de egalisereserves, zowel per belastingcategorie als per heffing, is berekend wat de ruimte is die kan worden ingezet om de belastingtarieven te dempen (lager dan kostendekkend vast te stellen). Uitgaande van de ondergrens van 5% en rekening houdend met het creëren van jaarlijks € 1,0 miljoen bestuurlijke ruimte vanaf 2024 bedraagt deze ruimte voor de watersysteemheffing € 4,07 miljoen en voor de zuiveringsheffing € 11,08 miljoen. Hierbij is ervan uit gegaan dat deze ruimte meerjarig beschikbaar moet zijn zodat de tarieven zich ook de komende jaren gelijkmatig ontwikkelen.

Financieel kader watersysteemheffing

In deze paragraaf worden aan de hand van onderstaande tabel de bijzonderheden van het financieel kader van watersysteemheffing toegelicht.

Netto kosten

De netto kosten voor de watersysteemheffing stijgen tussen 2022 en 2023 met 10,1% van € 74,802 miljoen tot € 82,369 miljoen. Ook bij de watersysteemheffing leiden hoge indexeringspercentages tot grotere kostenstijgingen dan andere jaren. De stijging van de prijzen voor energie werkt hier ten opzichte van totaal HDSR minder hard door. Het energieverbruik in het watersysteem is veel kleiner dan bij het zuiveren van afvalwater. Daartegenover is waterbeheer arbeidsintensiever en werken hogere indexeringen voor de personeelskosten voor zowel 2022 (op basis het van het onderhandelingsakkoord voor de nieuwe cao) als voor 2023 relatief sterk door. Daarnaast komen grotere kostenstijgingen voort uit de overige ontwikkelingen en strategische lijnen.

Tabel 13: Financieel kader – watersysteemheffing

	Begroting 2022	VOORJAARSNOTA 2022			
		2023	2024	2025	2026
Netto-kosten Begroting 2022	74.802	74.802	74.802	74.802	74.802
Totaal autonome ontwikkelingen		4.262	7.109	9.701	13.292
Totaal doorwerking ingezet beleid		707	959	1.412	1.464
Totaal overige ontwikkelingen		1.860	1.849	2.201	2.187
Totaal ontwikkelingen Strategische lijnen		739	1.378	1.282	1.282
Totale netto-kosten VJN 2022	74.802	82.369	86.097	89.397	93.027
Jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten					
		10,1%	4,5%	3,8%	4,1%
Belastingopbrengsten	74.289	80.142	84.927	88.784	92.970
Jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten					
		7,9%	6,0%	4,5%	4,7%
Resultaat (mutatie egalisereserve)	-513	-2.227	-1.170	-613	-57
(bedragen x € 1.000)					

Daarom wordt in het voorkeursscenario in het eerste jaar 42% van de ruimte aangesproken. Daardoor is 58% van de ruimte nog beschikbaar voor demping in de volgende jaren. Hiermee worden de benodigde belastingopbrengsten teruggebracht tot € 145,487 miljoen, een stijging van 5,6% ten opzichte van de belastingopbrengsten van 2022. Zonder inzet van de egalisereserves zouden de belastingopbrengsten gelijkliggen aan de netto-kosten en ten opzichte van 2022 stijgen met 10,2%.

Dekking: belastingopbrengsten en inzet egalisereserves

Als we het uitgangspunt van volledig kostendekkende tarieven voor alle categorieën binnen de watersysteemheffing toepassen betekent dit voor 2023 een noodzakelijke verhoging van de belastingopbrengst van 10,9% ten opzichte van 2022. Dit komt door de stijging van de netto-kosten en door het feit dat in 2022 per saldo ook al werd onttrokken aan de egalisereserves. Door gebruik te maken van de ruimte in de egalisereserves kan de stijging van de belastingopbrengsten voor 2023 voor de watersysteemheffing worden beperkt tot 7,9%. Op basis van een meerjarige aflopende inzet van de ruimte binnen de egalisereserves is een grotere inzet om de belastingopbrengsten verder te verlagen niet mogelijk. Dit zou leiden tot een ongelijkmatige ontwikkeling van de belastingopbrengsten en – tarieven voor de komende jaren. Bij deze inzet van de egalisereserve in 2023 is er rekening mee gehouden om de omvang van de egalisereserve van Ongebouwd binnen de daarvoor vastgestelde bandbreedte te brengen.

Financieel kader waterzuiveringsheffing

De laatste jaren zijn de belastingopbrengsten voor de zuiveringsheffing niet verhoogd – en vorig jaar zelfs verlaagd – om de watersysteemheffing de ruimte te bieden de belastingopbrengsten mee te laten groeien met het kostenniveau en daarboven op nog een stap te laten maken naar kostendekkendheid. Vooral door de stijging van de kosten voor energie ligt de ontwikkeling van de netto-kosten nu op hetzelfde niveau als bij de watersysteemheffing. Daarom zullen ook voor de zuiveringsheffing de belastingopbrengsten moeten worden verhoogd, ondanks de inzet van de egalisereserves.

Netto kosten

De netto kosten voor de zuiveringsheffing stijgen tussen 2022 en 2023 met 10,2% van € 63,228 miljoen tot € 69,672 miljoen. Ook hier leiden hoge indexeringspercentages tot grotere kostenstijgingen dan andere jaren. Door het grote verbruik van energie voor het zuiveren van afvalwater werkt de stijging van de prijzen voor energie bij de zuiveringsheffing in verhouding veel harder door. Van de stijging van de autonome kosten van € 4,632 miljoen is ongeveer 65% toe te schrijven aan de voorziene stijging van de energiekosten.

Tabel 14: Financieel kader – zuiveringsheffing

	Begroting 2022	VOORJAARSNOTA 2022			
		2023	2024	2025	2026
Netto-kosten Begroting 2022	63.228	63.228	63.228	63.228	63.228
Totaal autonome ontwikkelingen		4.632	6.154	7.681	8.227
Totaal doorwerking ingezet beleid		163	196	229	262
Totaal overige ontwikkelingen		1.080	1.054	1.042	1.031
Totaal ontwikkelingen Strategische lijnen		569	1.556	1.160	1.160
Totale netto-kosten VJN 2022	63.228	69.672	72.188	73.341	73.908
Jaarlijkse ontwikkeling netto-kosten					
		10,2%	3,6%	1,6%	0,8%
Belastingopbrengsten	63.694	65.544	68.595	70.848	73.038
Jaarlijkse ontwikkeling belastingopbrengsten					
		2,9%	4,7%	3,3%	3,1%
Resultaat (mutatie egalisereserve)	466	-4.128	-3.593	-2.492	-869
(bedragen x € 1.000)					

Belastingopbrengsten

Als we het uitgangspunt van volledig kostendekkende tarieven voor zuiveringsheffing toepassen betekent dit voor 2023 een noodzakelijke verhoging van de belastingopbrengst van 9,4% ten opzichte van 2022. Dit is lager dan de stijging van de netto-kosten doordat het tarief in 2022 hoger dan kostendekkend was. Door gebruik te maken van de ruimte in de egalisereserves kan de stijging van de belastingopbrengsten voor 2023 voor de waterzuiveringsheffing worden beperkt tot 2,9%. Op basis van een meerjarige aflopende inzet van de ruimte binnen de egalisereserves is een grotere inzet om de belastingopbrengsten verder te verlagen niet mogelijk. Dit zou leiden tot een ongelijkmatige ontwikkeling van de belastingopbrengsten en – tarieven voor de komende jaren.

Bijlage 01. Meerjarig kader investeringen

Investeringsoverzicht per thema/ programma

Investeringsoverzicht per Thema/ Programma	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031	Jaarschijf 2032 (en volgend)
Waterveilige leef- en werkomgeving	18.211	17.361	19.450	35.050	32.121	5.000	3.950	3.000	3.000	3.000
Programma Waterkeringenbeheer	18.211	17.361	19.450	35.050	32.121	5.000	3.950	3.000	3.000	3.000
Robuust en gezond watersysteem in een klimaatbestendig gebied	13.500	21.530	21.305	18.706	9.969	9.170	9.100	9.200	9.300	9.400
Programma Watersysteembeheer	10.470	17.400	16.500	12.761	9.200	9.150	9.100	9.200	9.300	9.400
Programma Beperking gevolgen klimaatverandering	2.070	3.120	3.620	3.800	159	0	0	0	0	0
Programma Gezond Water	960	1.010	1.185	2.145	610	20	0	0	0	0
Zuiver afvalwater, Energieneutraal en circulair	13.800	17.550	50.690	60.500	58.000	16.500	5.500	0	0	0
Programma Zuiveringsbeheer	8.100	9.900	21.400	31.000	40.000	11.000	0	0	0	0
Duurzaamheid	5.700	7.650	29.290	29.500	18.000	5.500	5.500	0	0	0
Totaal investeringsniveau programma's	45.511	56.441	91.445	114.256	100.090	30.670	18.550	12.200	12.300	12.400
Bestuur, middelen en maatschappij	1.462	237	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma Bestuur, Middelen en Maatschappij	1.462	237	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal bedrijfsvoeringsinvesteringen	1.462	237	0	0	0	0	0	0	0	0
Taakstellend investeringsniveau (excl. rwzi Utrecht, GHU, Sterke Lekdijk en KWA+)	46.973	56.678	91.445	114.256	100.090	30.670	18.550	12.200	12.300	12.400
Investeringsoverzicht per Thema/ Programma	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031	Jaarschijf 2032 (e.v.)
Specifieke projecten										
<i>Rwzi Utrecht</i>	2.300	0	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>GHU</i>	2.464	4.367	1.400	0	800	800	0	0	750	2.250
<i>KWA+ fase 1</i>	11.000	4.000	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Sterke Lekdijk</i>	33.119	66.376	74.617	79.642	38.875	27.700	8.775	0	0	0
Totaal Specifieke projecten	48.883	74.743	76.017	79.642	39.675	28.500	8.775	0	750	2.250
Taakstellend investeringsniveau inclusief specifieke projecten	95.856	131.421	167.462	193.898	139.765	59.170	27.325	12.200	13.050	14.650
Inkomsten op investeringsprojecten (m.n. subsidies; doorbelasting aan derden)	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031	Jaarschijf 2032 (e.v.)
Totaal verwachte inkomsten (m.n. HWBP, KWA+)	55.157	61.238	111.826	63.910	36.167	25.583	8.083	0	0	0
Overzicht projectmatige sloop- en exploitatie- uitgaven	Jaarschijf 2023	Jaarschijf 2024	Jaarschijf 2025	Jaarschijf 2026	Jaarschijf 2027	Jaarschijf 2028	Jaarschijf 2029	Jaarschijf 2030	Jaarschijf 2031	Jaarschijf 2032 (e.v.)
Totaal projectmatige sloop- en exploitatie-uitgaven	17.816	10.369	10.889	6.527	8.057	12.660	12.268	9.957	5.810	6.828
Bedragen zijn in duizenden Euro's										

Bijlage 02. Ontwikkelingen Voorjaarsnota 2022

In onderstaande tabel zijn de overige ontwikkelingen met financiële consequenties voor 2023 opgenomen, die in het netto kostenniveau van deze voorjaarsnota zijn verwerkt. De ontwikkelingen zijn per programma weergegeven. Hierbij geldt dat het totale bedrag voor het programma Bestuur & Organisatie wordt verdeeld in de verhouding 54/46 naar de watersysteemheffing en de zuiveringsheffing. De genoemde bedragen zijn de mutaties ten opzichte van Begroting 2022.

Overige ontwikkelingen Voorjaarsnota 2022

Beschrijving	2023	2024	2025	2026
Haalbaarheidsonderzoek vervanging financieel systeem	70.000	-	-	-
Omgevingswet	200.000	200.000	200.000	200.000
Verder professionaliseren van het HR-team door het oprichten recruitmentteam	630.000	680.000	680.000	680.000
Voorbereiding invoering rechtmatigheidsverantwoording	50.000	50.000	25.000	-
Event planner	100.000	100.000	100.000	100.000
Subtotaal programma Bestuur & Organisatie	1.050.000	1.030.000	1.005.000	980.000
Beheerorganisatie Zuiver/ WB om de PA organisatie te versterken 1/3e	83.333	83.333	83.333	83.333
Solidariteitsbijdrage MRB terugdringen tot de landsgrens	47.920	47.920	47.920	47.920
Aanvulling stikstof tot 1,0 fte	72.000	72.000	72.000	72.000
Data en informatie	130.000	130.000	130.000	130.000
Extra hydroloog	120.000	120.000	120.000	120.000
Databeheer	300.000	300.000	300.000	300.000
Doorontwikkeling OSA Teamleider Peilbesluiten en Planvorming/ Team GIS	130.000	130.000	130.000	130.000
Exoten (niet doorzetten verlaging volgens AB-voorstel)	-	-	365.000	365.000
Langjarige inezet teamleiders	260.000	260.000	260.000	260.000
Pilot bestrijding rivierkreeften	-	-	-	-
Uitbreiding gebiedsteam Leidsche Rijn (intensivering SG)	100.000	100.000	100.000	100.000
Voortzetting Waterraad	50.000	50.000	50.000	50.000
Subtotaal programma Watersysteemheffing	1.293.253	1.293.253	1.658.253	1.658.253
Beheerorganisatie Zuiver/ WB om de PA organisatie te versterken 2/3e	166.667	166.667	166.667	166.667
Uitvoeringsprogramma Zuiveringsvisie	430.000	580.000	580.000	580.000
Subtotaal programma Zuiveringsheffing	596.667	746.667	746.667	746.667
Eindtotaal	2.939.920	3.069.920	3.409.920	3.384.920

Doorwerking ingezet beleid

	VOORJAARSNOTA 2022			
	2023	2024	2025	2026
Exotenbestrijding	-350.000	-350.000	-350.000	-350.000
Beheerskosten a.g.v. werken met vidente	40.000	40.000	40.000	40.000
Toevoeging voorziening baggeren (weer naar € 4,0 m)	400.000	600.000	1.000.000	1.000.000
Toevoeging voorziening baggeren o.b.v. uitgaven t/m 2026	100.000	100.000	100.000	100.000
Doorwerking nieuw personeel Begroting 2022	334.028	347.724	361.980	375.735
Subtotaal programma Watersysteemheffing	524.028	737.724	1.151.980	1.165.735
Doorwerking nieuw personeel Begroting 2022	7.484	7.791	8.110	8.418
Subtotaal programma Zuiveringsheffing	596.667	746.667	746.667	746.667
Doorwerking nieuw personeel Begroting 2022	513.223	534.265	556.170	577.304
I&A Waterschapshuis	50.000	100.000	150.000	200.000
Capaciteit afdeling inkoop voor uitvoering aanbestedingen	-125.000	-125.000	-125.000	-125.000
Verhoging bijdrage BghU	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Subtotaal programma Bestuur & Organisatie	338.223	409.265	481.170	552.304
Eindtotaal	1.458.918	1.893.655	2.379.817	2.464.707

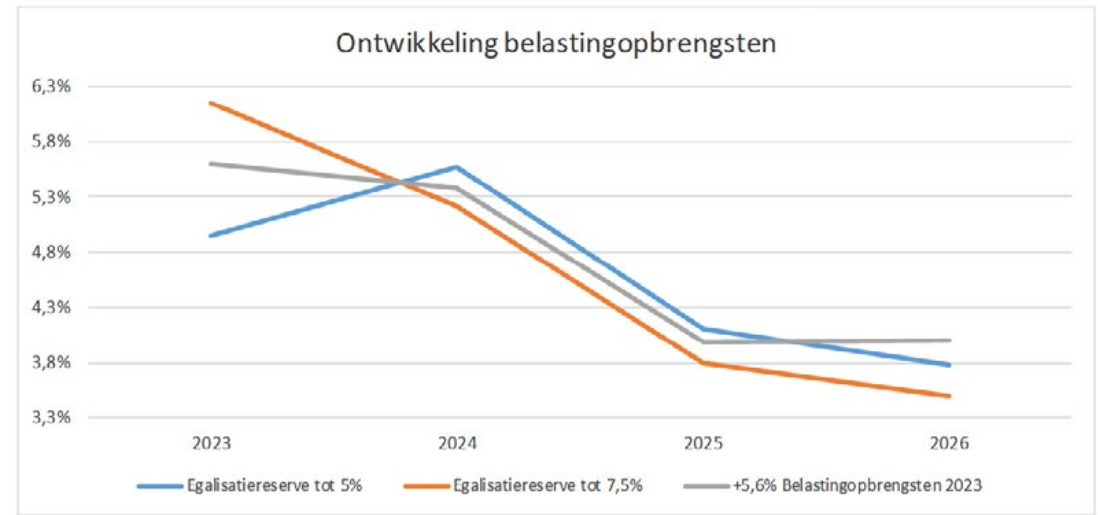
Bijlage 03. Uitkomsten scenario's belastingopbrengsten

Om tot alternatieve scenario's inzake de belastingtarieven te komen zijn eerst de variabelen onderkend die hierbij een rol spelen. De basisvariant is dat het waterschap streeft naar kostendekkende tarieven. Gelet de kostenontwikkeling vraagt dit zonder inzet van de egalisatiereserves exorbitante stijgingen van de tarieven en wordt dit als een niet haalbaar scenario beschouwd. Het is nodig om de egalisatiereserves in te zetten om de stijging van de belastingopbrengsten te beperken. Er kan variatie gemaakt worden in de mate waarin de egalisatiereserves worden ingezet. Hiervoor zijn twee scenario's uitgewerkt. Ten eerste een maximale inzet van de egalisatiereserve tot de minimale bandbreedte van 5% en ten tweede tot een maximale inzet van de egalisatiereserve tot 7,5% van de bandbreedte. Het dekkingspercentage van 7,5% is het midden van de bandbreedte die een ondergrens heeft van 5% en een bovengrens van 10%.

Als we de ontwikkeling van de belastingtarieven in meerjarig perspectief bekijken dan is ook het wel of niet creëren van de financiële ruimte van € 1 miljoen voor het nieuwe bestuur een variabele. Op basis van deze extra variabele is naar een scenario gezocht dat resulteert in een gelijkmatige tarief ontwikkeling voor de komende jaren waarbij ten opzichte van de variant waarbij de egalisatiereserve tot 5,0% daalt er € 3,0 miljoen ruimte overblijft in de egalisatiereserve ultimo 2026. Daarbij zijn we uitgekomen op het scenario met een stijging van de belastingopbrengsten 2023 van 5,6%. Dit scenario resulteert in een dekkingspercentage van 6,8% voor de egalisatiereserves ultimo 2026. Daarmee ontstaat er vanaf 2024 jaarlijks € 1,0 miljoen ruimte voor het nieuwe bestuur om in te zetten voor nieuw beleid of om eventuele tegenvallers op te vangen.

Ontwikkeling belastingopbrengsten

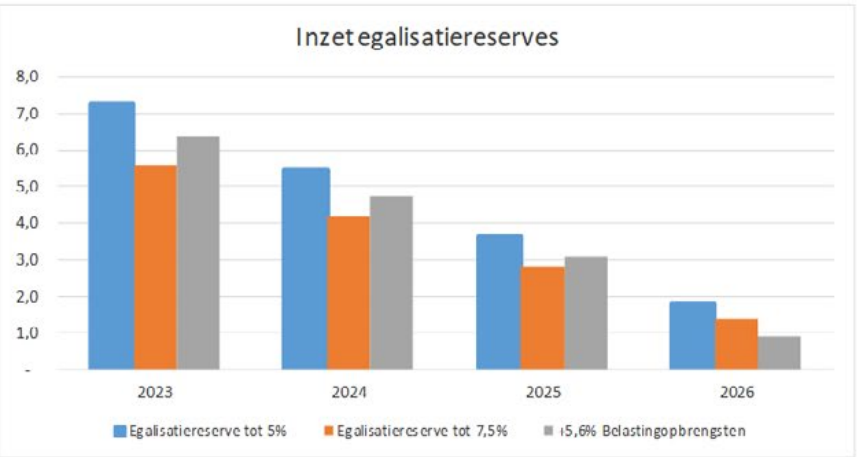
	2023	2024	2025	2026
Egalisatiereserve tot 5%	4,9%	5,6%	4,1%	3,8%
Egalisatiereserve tot 7,5%	6,2%	5,2%	3,8%	3,5%
+5,6% Belastingopbrengsten 2023	5,6%	5,4%	4,0%	4,0%

Inzet egalisatiereserves

	2023	2024	2025	2026
Egalisatiereserve tot 5%	7,3	5,4	3,6	1,8
Egalisatiereserve tot 7,5%	5,6	4,2	2,8	1,4
+5,6% Belastingopbrengsten	6,4	4,8	3,1	0,9

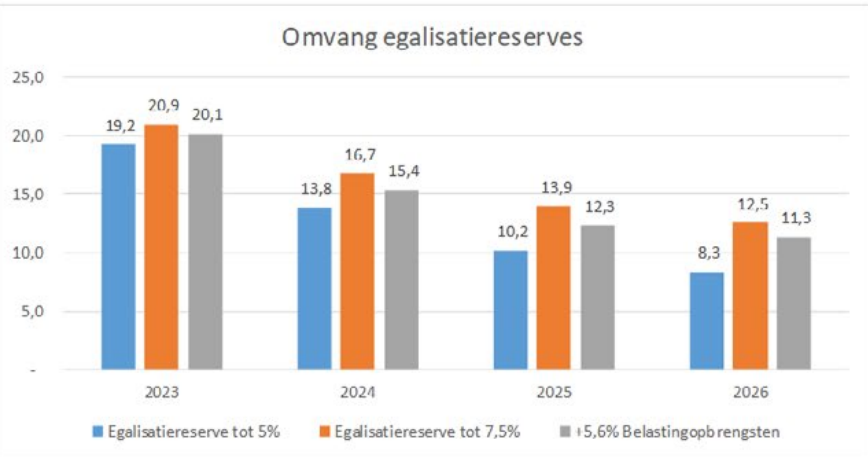
bedragen x € 1,0 miljoen

Omvang egalisatiereserves

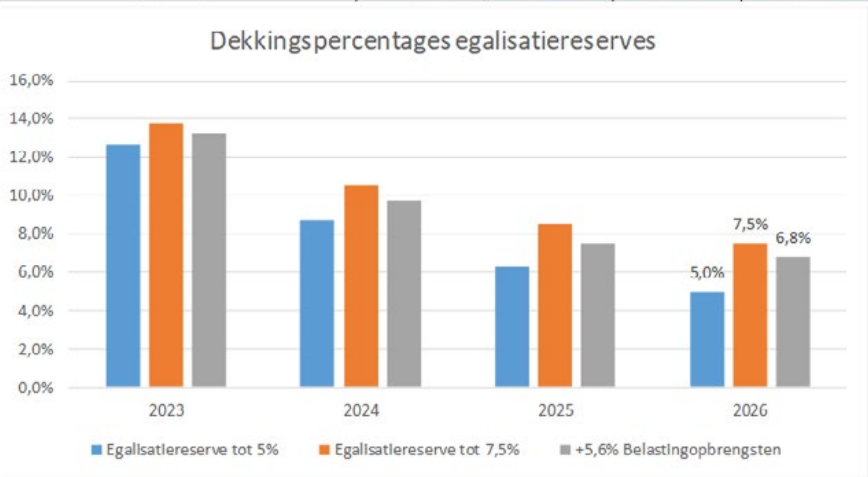
	2023	2024	2025	2026
Egalisatiereserve tot 5%	19,2	13,8	10,2	8,3
Egalisatiereserve tot 7,5%	20,9	16,7	13,9	12,5
+5,6% Belastingopbrengsten	20,1	15,4	12,3	11,3

bedragen x € 1,0 miljoen

Dekkingspercentages egalisatiereserves

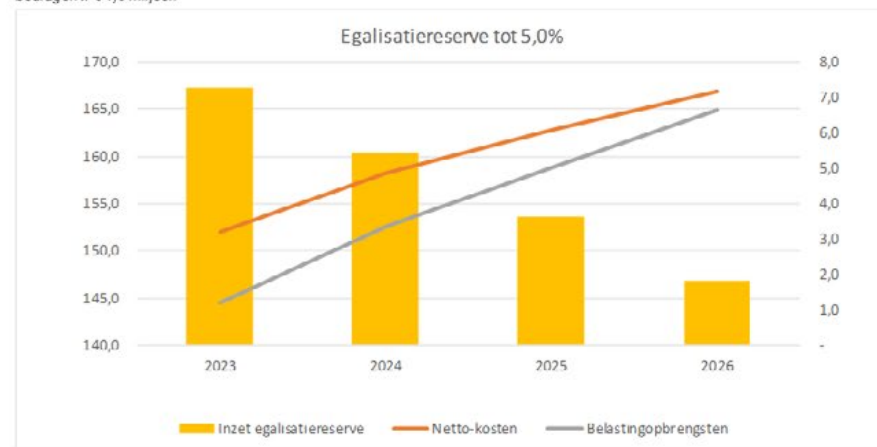
	2023	2024	2025	2026
Egalisatiereserve tot 5%	12,7%	8,7%	6,2%	5,0%
Egalisatiereserve tot 7,5%	13,8%	10,6%	8,6%	7,5%
+5,6% Belastingopbrengsten	13,2%	9,7%	7,5%	6,8%

Egalisatiereserve tot 5%

	2023	2024	2025	2026
Netto-kosten	152,0	158,3	162,7	166,9
Belastingopbrengsten	144,6	152,6	158,9	164,9
Inzet egalisatiereserve	7,3	5,4	3,6	1,8

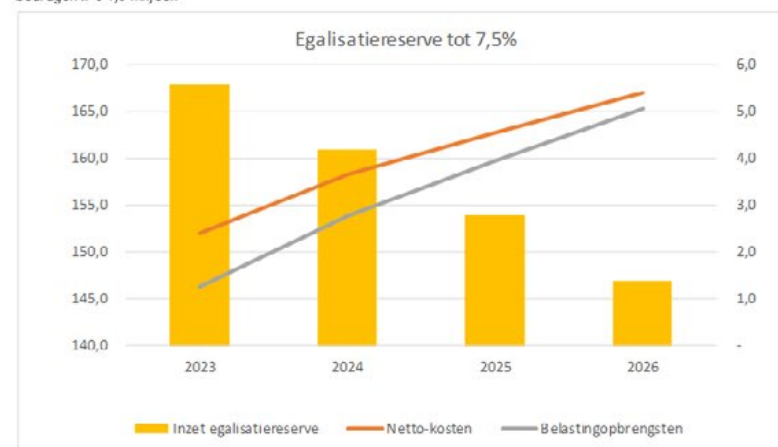
bedragen x € 1,0 miljoen

Egalisatiereserve tot 7,5%

	2023	2024	2025	2026
Netto-kosten	152,0	158,3	162,7	166,9
Belastingopbrengsten	146,3	153,9	159,7	165,3
Inzet egalisatiereserve	5,6	4,2	2,8	1,4

bedragen x € 1,0 miljoen

+5,6% Belastingopbrengsten

	2023	2024	2025	2026
Netto-kosten	152,0	158,3	162,7	166,9
Belastingopbrengsten	145,5	153,3	159,4	165,8
Inzet egalisatiereserve	6,4	4,8	3,1	0,9

bedragen x € 1,0 miljoen

